

T.C.

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ORTAÖĞRETİM SOSYAL ALANLAR ANABİLİM DALI

COĞRAFYA EĞİTİMİ BİLİM DALI

**TÜRKİYENİN JEOPOLİTİK ÖNEMİNİ KAVRATMADA
COĞRAFYA DERSİNİN ETKİSİNİN ÖĞRETMEN
GÖRÜŞLERİ İLE DEĞERLENDİRİLMESİ**

Nefise ŞANLI

Yüksek Lisans Tezi

Danışman

Prof. Dr. Adnan PINAR

Konya 2018

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Öğrencinin	Adı Soyadı	Nefise ŞANLI
	Numarası	158308031001
	Ana Bilim Dalı	Orta Öğretim Sosyal Alanlar
	Bilim Dalı	Coğrafya
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tezin Adı	TÜRKİYENİN JEOPOLİTİK ÖNEMİNİ KAVRATMADA COĞRAFYA DERSİNİN ETKİSİNİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ İLE DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

19/10/2018

Öğrencinin
Adı Soyadı İmzası

Nefise Şanlı

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Not: Mezuniyet Dilekçesi ve Tez Kabul Formunda Jüri üyelerinin oy birliği ile karar verilmesi halinde tüm jüri üyelerinin imzalarının bulunması gerekmektedir. Oy çokluğu durumunda ise; tezi reddeden jüri üyesinin imzalamasına gerek bulunmamaktadır.

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Nefise ŞANLI
	Numarası	158308031001
	Ana Bilim Dalı	Orta Öğretim Sosyal Alanlar
	Bilim Dalı	Coğrafya
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Adnan PINAR
	Tezin Adı	TÜRKİYENİN JEOPOLİTİK ÖNEMİNİ KAVRATMADA COĞRAFYA DERSİNİN ETKİSİNİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ İLE DEĞERLENDİRİLMESİ

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan TÜRKİYENİN JEOPOLİTİK ÖNEMİNİ KAVRATMADA COĞRAFYA DERSİNİN ETKİSİNİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ İLE DEĞERLENDİRİLMESİ başlıklı bu çalışma 19/10/2018 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

	Ünvanı Adı Soyadı	İmza
Danışman	Prof. Dr. Adnan PINAR	
Jüri Üyesi	Prof. Dr. Adem SEZER	
Jüri Üyesi	Dr. Öğrt. Üyesi Caner ALADAĞ	

ÖNSÖZ

Öncelikle tezimin yazımında değerli katkılarını esirgemeyen, deneyimleri ile en doğru yönlendirmelerde bulunan sayın hocam, danışmanım Prof. Dr. Adnan PINAR'a;

Yüksek lisans eğitimim süresince eğitim desteğini esirgemeyen değerli üniversite hocalarıma; değerli zamanlarını bana ayıran coğrafya öğretmenliği yapan meslektaşlarıma;

Çalışmamın her aşamasında varlığıyla bana güç veren çınarım aileme; en içten teşekkür ve saygılarımı sunarım.

Nefise ŞANLI

2018

ÖZET

Türkiye; doğal, beşeri ve ekonomik özelliklerinden dolayı jeopolitik açıdan büyük öneme sahip bir ülkedir. Türkiye, genel görünüş itibari ile gelişmekte olan ve geri kalmışlıktan kurtulup hızla gelişmiş sanayileşmiş ülke durumuna yönelmiş haldedir. Avrupa ve Asya'yı birbirine bağlayan, İstanbul ve Çanakkale Boğazlarına sahip, Ortadoğu ile iç içe konumu dolayısıyla hızla küreselleşen dünyada hem bölgesel hem de küresel güç olabilecek durumdadır. Bu durumunu zengin maden kaynaklarına ve su kaynaklarına sahip olması daha da önemli kılmaktadır.

Türkiye'nin jeopolitik açıdan dünyada öne çıkan bir ülke olması sadece Türkiye'nin yönetici kadrolarını değil tüm Türk halkını ilgilendirmektedir. Tüm bireylerin hem bulunduğumuz coğrafya gereği hem de sahip olduğumuz öz kaynaklarımız gereği bilinçli olması, yaşı, mesleği, işi ne olursa olsun Türkiye'nin jeopolitik önemini kavramış bir şuurla davranması gerekmektedir.

Toplum olarak bu şuura ulaşmamızda ülkemizi fiziki, beşeri, sosyal ve ekonomik olarak kendisine konu edinmiş olan jeopolitik önemimizi de konu olarak içeren coğrafya dersi çok önemlidir. Ülkemizi tüm özellikleriyle birlikte ele alırken, dünya üzerindeki konumumuzu da değerlendiren coğrafya dersi gelecekte farklı meslek ve görevlerde ülkemize hizmet verecek olan gençlerimizi bilgilendiren, vatan ve millet sevgisi ile yoğrulmuş bir şuurla iç ve dış tehditlere karşı uyanık, sahip olduğumuz önemli özelliklere sahip çıkma ve koruma noktasında duyarlı bireyler olarak yetiştirmede son derece etkilidir.

Bu tez çalışmasında Türkiye'nin jeopolitik önemini kavratmakta coğrafya dersinin rolü coğrafya öğretmenlerinin bakış açısıyla ele alınmıştır.

Araştırma sırasında 12 coğrafya öğretmeni ile mülakat yapılmıştır. Görüşmelerde elde edilen veriler, betimsel analiz kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda coğrafya dersinin Türkiye'nin jeopolitik önemini kavratmak amacına en uygun ders olduğu, ancak yetersiz kaldığı sonucuna varılmıştır. Yetersiz kalmasında

sebepler olarak; coğrafya ders kitaplarında konunun ele alınışının ezberci bir yaklaşımda olması, yeterince ayrıntılı işlenmemesi, dünya siyasetinden ve iç politikadan bağımsız verilmesi gösterilmiştir. Ayrıca, milli bir şuurla ve vatan duygusu çerçevesinde, tarihimizle ve ülkemizi ilgilendiren dış tehditlerle birlikte jeopolitik konumumuzun daha doğru ve önemine uygun verilebileceği de belirtilmiştir.

AnahtarKelimeler: Coğrafya Öğretimi, Jeopolitik konum, Jeopolitik Güç Unsuru

SUMMARY

Turkey is a country which has a great geopolitical importance due to its humane and economical features. Turkey, by all appearances, tends to be an industrialized and developed country rather than an underdeveloped one. Turkey has the potential to become both regional and global power in the increasingly globalized world accordingly its bridges İstanbul and Çanakkale which connect Asia to Europe and its concentric position in the Middle East. Rich mineral and water resources make Turkey's condition more important.

Turkey's geopolitically prominent position in the world not only interests its executive management but also the entire Turkish nation. Individuals, no matter what their occupation, age or status, should be aware of the current geography and own funds and gain conscious behavior on Turkey's geopolitical importance.

Geography which mentions physical, human, social and economic features and also geopolitical condition of our country is important to gain this conscious. Geography lessons that evolved our country with all its features while assessing our position on the world is very effective in educating our teenagers who will serve our country in different professions and duties in the future and educating them as sensitive individuals who have vital and vigilant care about the important features we have against domestic and foreign threats.

In this thesis the role of geography lesson to comprehend Turkey's geopolitical importance is taken together with the viewpoint of geography teachers.

During this survey, 12 geography teachers are interviewed. The data obtained in the interviews were analyzed using descriptive analysis. According to the results of the survey; geography is the most appropriate lesson to comprehend the importance of Turkey's geopolitical importance but it is concluded that it remains incapable. Due to its inadequacy, it has been demonstrated that geography textbooks have an autocratic approach to the handling of the subjects and detailed processing is done independently from world and internal politics. It is also stated that within the framework of a national consciousness and feeling of homeland, our geopolitical

position can be given more accurate and important in accordance with our history and the external threats concerning our country.

Key words: Teaching Geography, Geopolitical position, Geopolitical power

İÇİNDEKİLER

Bilimsel Etik Sayfası.....	ii
Yüksek Lisans Tezi Kabul Formu.....	iii
Teşekkür.....	iv
Özet.....	v
Summary.....	vii
Kısaltmalar.....	xii
Tablolar ve Haritalar Listesi.....	xiii
BİRİNCİ BÖLÜM – GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	2
1.3. Araştırmanın Önemi.....	3
1.4. Sayıtlar.....	3
1.5. Sınırlılıklar.....	3
1.6. Tanımlar.....	4
İKİNCİ BÖLÜM – TÜRKİYE’NİN JEOPOLİTİĞİNİN GÜÇ UNSURLARI..5	5
2.1. Jeopolitik Konum.....	5
2.1.1. Coğrafi konum.....	10
2.1.2. Tarihi Konum.....	12
2.1.3 Nüfus Gücü ve Etkileri.....	14
2.1.4 Ekonomik Güç.....	17
2.1.5 Ulaşım Gücü.....	19

2.1.6 Askeri Güç	21
2.1.7 Fiziki Güç.....	22
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM – YÖNTEM.....	26
3.1. Araştırmanın Modeli.....	26
3.2. Çalışma Grubu.....	27
3.3. Araştırmaya Katılan Coğrafya Öğretmenlerinin Özellikleri.....	28
3.4. Verileri Toplama Aracının Geliştirilmesi.....	29
3.5. Verilerin Toplanması.....	29
3.6. Verilerin Analizi.....	31
3.7. Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması.....	32
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM – BULGULAR.....	34
4.1.Coğrafya dersinin Türkiye'nin jeopolitik önemini kavratmada etkisi.....	35
4.2.Türkiye'nin dünya üzerindeki siyasi, sosyal , ekonomik ve askeri açıdan önemi ve coğrafya dersinin etkisi	38
4.3.Türkiye'nin gelecekteki rolünün belirlenmesinde coğrafya dersinin yönlendiriciliği.....	41
4.4.Ülke kaynaklarının bilinçli kullanılmasına coğrafya dersinin rolü.....	44
4.5.Türkiye'nin jeopolitik öneminin coğrafya dersinde doğru aktarımına yönelik öğretimi.....	47
4.6.Gençlerin ülkemizin jeopolitik önemini kavramış bir şuurla yetişmesinde öğretmenlerin dikkat ettiği hususlar.....	49
4.7.Türkiye'nin jeopolitik önemini kavratmada coğrafya dersinde görülen	

yetersizlikler.....	53
4.8.Türkiye'nin jeopolitik konumunu ve önemini daha iyi kavratılmek adına Coğrafya dersinde olması gereken öneriler.....	55
BEŞİNCİ BÖLÜM – SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	58
5.1. Sonuç ve Tartışma	58
5.2. Öneriler.....	63
5.2.1.Uygulamaya Yönelik Öneriler.....	64
Kaynakça.....	66
Ekler	68
Ek-1: Öğretmen Görüşme Formu.....	69
Ek-2: Araştırma İzni.....	71
Ek-3: Özgeçmiş.....	72

KISALTMALAR

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

YGS : Yüksek Öğretime Geçiş Sınavı

TYT : Temel Yeterlilik Testi

AYT : Alan Yeterlilik Testi

G20 : Dünyanın en büyük ekonomileri arasında yer alan 19 ülkeden ve Avrupa Birliği Komisyonu'ndan oluşun birlik

GSMH: Gayri Safi Millî Hasıla

ICAO : Uluslararası Sivil Havacılık Teşkilatı

NATO : North Atlantic Treaty Organization (Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü)

TABLO LİSTESİ

Tablo-1: Çalışma Grubunun Okul Türüne İlişkin Bilgiler	21
Tablo-2: Çalışma Grubunun Kişisel ve Mesleki Özellikleri.....	22
Tablo-3: Görüşme Süreleri	24
Tablo-4: Jeopolitik Öneme Coğrafya Dersinin Etkisine İnanma.....	29
Tablo-5: Coğrafya Dersinin Türkiye'nin Dünyadaki Etkisine Katkısı.....	45
Tablo-6: Türkiye'nin Gelecekteki Rolünün Belirlenmesinde Yönlendiriciliği.....	61
Tablo-7: Ülke Kaynaklarının Bilinçli Kullanılmasında Dersin Katkısı	74
Tablo-8: Derste Türkiye'nin Jeopolitik Öneminin Doğru Aktarılması	83
Tablo-9: Derste Şuurlu Yetiştirmek Adına Dikkat Edilen Hususlar	99
Tablo-10: Derste Görülen Yetersizlikler	109
Tablo-11: Dersin Daha Yeterli Hala Gelmesi İçin Öneriler	116

HARİTALAR

Harita-1: Türkiye'nin jeopolitik konumu.....	21
Harita-2: kenar kuşak teorisine göre Türkiye'nin jeopolitik konumu	22
Harita-3: Kara hakimiyetine göre Türkiye'nin jeopolitik konumu.....	24
Harita-4: Türkiye'nin avrupa asya ve ortadoğu arasında lojistik haritası.....	29

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Yeryüzü ekonomik, siyasi, sosyal, askeri bütün beşeri faaliyetlerin fiziki zeminini oluşturur. Coğrafya bireyler üzerinde etkili olmasının yanı sıra bireylerin oluşturduğu toplumsal birimlerin davranışları üzerinde de etkilidir.

Coğrafya dağları, denizleri, ovaları, nehirleri, hayvan ve bitki toplulukları ile geçmişten günümüze tüm insanlığı etkilemiştir. Zamanla insan topluluklarına etkisinin dışında uluslararası ilişkilere de yön verir hale gelmiştir.

Türkiye toprak özellikleri dört mevsimin belirgin olarak yaşanması, akarsuları, ovaları, yeraltı zenginlikleri, Akdeniz, Ege ve Karadeniz'le çevrili olması ile ilk çağlardan günümüze üzerinde ve çevresinde yaşayan devletlerin hem kendisine hem de diğer devletlerle ilişkisinde belirleyici olmuştur.

Çanakkale ve İstanbul boğazlarına sahip olması, Asya ve Avrupa kıtalarını birbirine bağlaması sınırları, kara ve deniz ulaşım hatları, enerji kaynakları ve bunların nakilleri nedeniyle günümüzde bu etkisi ve önemi çok daha fazladır. Türkiye'nin coğrafi özellikleri, sadece Türkiye'yi değil; çevresinde yaşayan devletleri ve hatta pek çok dünya devletini de yakından ilgilendirmekte ve etkilemektedir.

Coğrafyaya ait bütün özelliklerin o coğrafya üzerindeki devletlerin ve insan topluluklarının lehine kullanılabilmesi ve orada üretilen politikalara doğru yön verebilmesi yani devletlerin politikalarına yön vermesi ise jeopolitiği oluşturur.

Türkiye; bulunduğu bölgede dünya güç merkezleri arasındaki dengeyi etkileyecek şekilde çok yönlü çıkar çatışmalarının yaşandığı kritik bir coğrafi konuma sahiptir. Bu nedenle Türkiye' nin jeopolitik konumu son derece önemlidir.

Türkiye'nin jeopolitik öneminin ülkemizdeki bireyler tarafından öğrenilmesinde Coğrafya dersinin sorumluluğu büyüktür. Bu tez çalışmasında Türkiye'nin jeopolitik önemini kavratmada coğrafya dersinin etkisinin öğretmen görüşleriyle değerlendirilmesi araştırılmıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada Konya il merkezi ölçeğinde resmi ve özel okullarda coğrafya öğretmenleriyle yapılan mülakatlar ile Türkiye'nin jeopolitik önemini kavratmada Coğrafya dersinin etkisinin, öğretmen görüşleriyle değerlendirilmesi hedeflenmiştir.

Bu amaçla; Türkiye'nin jeopolitik önemi coğrafya dersinde yeterince kavratılabilmektedir ve Coğrafya dersi ile öğrencilere, Türkiye'nin dünya üzerindeki siyasi, sosyal, ekonomik ve askeri önemi yeterince kavratılabilmektedir sorularına cevap aranmaktadır. Bunlara ek olarak çalışmamızda aşağıdaki sorularında cevapları araştırılarak elde edilen bulgular ve sonuçlar çalışmamızın ana eksenini oluşturacaktır.

- Coğrafya dersinin Türkiye'nin jeopolitik öneminin kavratılmasında etkisi nedir?
- Türkiye'nin dünya üzerindeki siyasi, sosyal, ekonomik ve askeri açıdan önemini kavratmada coğrafya dersinin rolü sizce nedir?
- Türkiye'nin gelecekteki rolünün belirlenmesinde coğrafya dersinin yönlendirici midir?
- Ülke kaynaklarının bilinçli kullanılmasında, coğrafya dersinin katkısı varmıdır?
- Coğrafya dersi ülkemizin jeopolitik öneminin doğru aktarılmasına katkı sağlayacak şekilde öğretilmekte midir?
- Gençlerin ülkemizin jeopolitik önemini kavramış bir şuurda yetişmesi için coğrafya dersinde, nelere dikkat edilmelidir?

- Coğrafya dersinde ve müfredatında Türkiye'nin jeopolitik önemini belirtmede yetersiz gördüğünüz noktalar var mı?
- Türkiye'nin jeopolitik konumunu ve bu konumun önemini genç nesillere daha iyi kavratmak adına coğrafya dersinde olması gerekenler nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

İnsanlık tarihi boyunca her dönemde bireylerin eğitim ve öğretimi önemini korumuştur. Bireylerin üniversite hayatı başlayana kadar sürdürdüğü ilköğretim ve lise yıllarında vatanını milletini devletini bayrağını tanıyıp, severken, milli bir şuura ulaşırken coğrafyasını tanınması da çok büyük önem arz eder. Vatanını oluşturan coğrafyayı doğru tanıyan bireyler bugün ve gelecekte bu coğrafyanın devletimize ve milli kalkınmamıza sağlayacağı katkının önemini de doğru değerlendirebilirler. Bu nedenle liselerde okutulan coğrafya dersinin ve coğrafya öğretmenlerinin önemi büyüktür. Türkiye'nin ülke içinde ve devletlerarası alanda politikalar üretir iken, coğrafya dersine de coğrafya öğretmenlerine de önemli bir görev düşmektedir.

1.4. Varsayımlar

Araştırmada, öğretmenlerin görüşme esnasında soruları hiçbir etki altında kalmadan tarafsız ve gerçek düşüncelerini ortaya koyarak cevapladıkları varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma 2017-2018 öğretim yılı Konya il merkezindeki bazı resmi ve özel liselerdeki 12 coğrafya öğretmenin görüşleriyle sınırlıdır. Ayrıca veri toplama aracı olarak yapılandırılmış görüşme ile sınırlandırılmıştır.

1.6. Tanımlar

Coğrafya; insanın içinde yaşadığı çevrenin doğal özelliklerini, insan doğal çevre etkileşimini ve bu etkileşimin sonucu insanoğlunun ortaya koyduğu beşeri ve ekonomik etkinlikleri kendi prensipleri çerçevesinde inceleyerek sonuçlarını açıklayan bilimdir.

Jeopolitik; bütün değerlerin coğrafya üzerinde yaşayan insanların lehine en iyi şekilde kullanılmasıdır (Ulaş, 2011). Siyasi alanın korunması için askeri alanın oluşturulması zorunlu olan jeopolitik de siyasi coğrafya, beşeri değerlerle aktif hale getirilir. Jeopolitik, coğrafyanın politikaya verdiği yönü belirlerken politika üretmez, politika üretenlere, coğrafi tabana dayalı veriler hazırlar (Budak, 2006). Latin kökenli olan coğrafya ve politik kelimelerinin birleşiminden oluşturulan ‘jeopolitik’ kelimesini ilk kullanan İsveçli siyaset bilimci Rudolf Kjellen olmuştur. Vestfalya döneminden Avrupa’nın yeniden şekillenme sistemiyle varolduğunu düşündüğümüz yeni düzen ile başlayan o zamanın jeopolitik anlayışı, 19. yüzyılın sonlarında artık Afrika kıtasının tanınması ile ciddi bir biçimde bir bilim olarak kullanılmaya başlanmıştır. Jeopolitik anlayışına farklı dönemlerde; A.T.Mahan, Friedrich Ratzel, Halford J. Mackinder, Rudolf Kjellen, K.E. Haushofer ve N.J. Spykman gibi ünlü bilimciler teorileri ile imzalarını atmışlardır. Jeopolitik; bir devletin coğrafi, ekonomik sosyal ve siyasal şartlarının o devleti ve devletle rarası politikayı ne şekilde etkilediğinin incelenmesidir.

Jeopolitik konum; Devletlerin coğrafi özellikleri ile siyasetleri arasındaki ilişkileri inceleyen bilimdir diğer bir ifadeyle uluslararası siyasette coğrafi etmenlerin güç ilişkileri üzerindeki etkisinin incelenmesidir.

Coğrafi konum; köy, şehir, dağ, ova, akarsu, bölge veya ülke gibi coğrafi varlığın dünya üzerindeki bulunduğu yerine coğrafi konum nedir. Coğrafi konum kendi arasında; daha ziyade sayılarla ifade edilen matematik konum ve herhangi bir coğrafi olaya göre yön belirlemesi özel konum şeklinde ikiye ayrılır.

İKİNCİ BÖLÜM

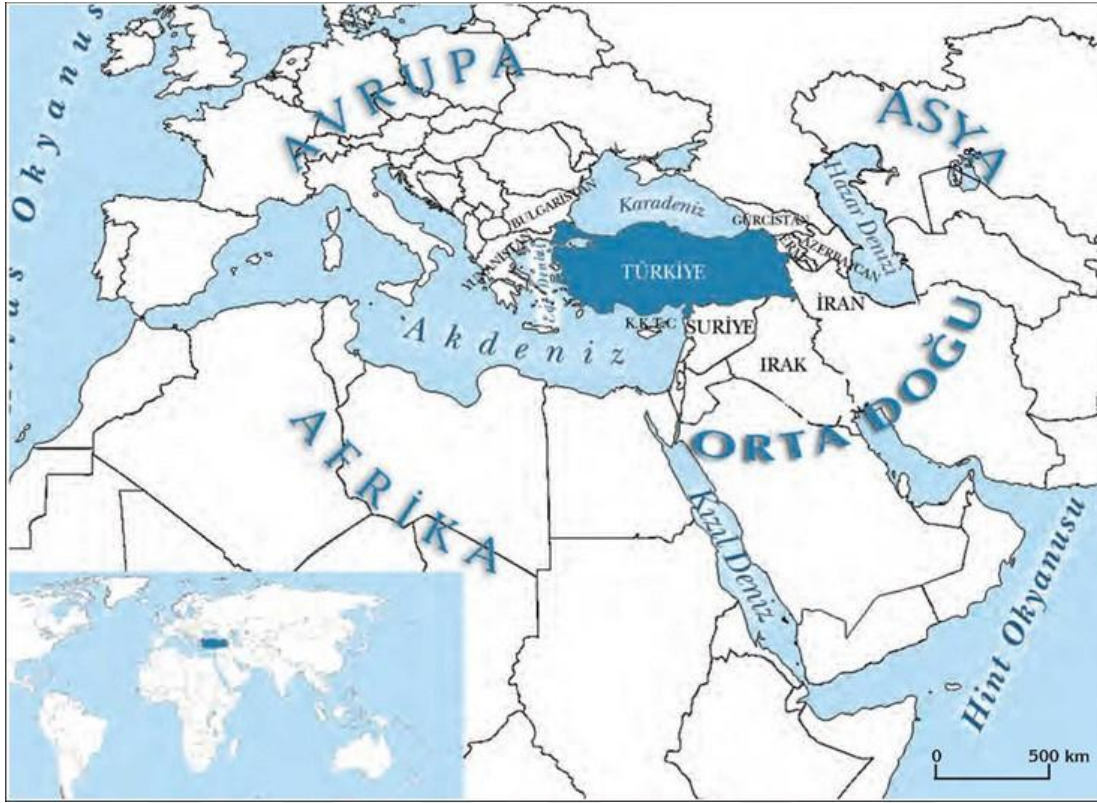
TÜRKİYE’NİN JEOPOLİTİK GÜÇ UNSURLARI

Bu bölümde Türkiye'nin coğrafi konumu dışında, önemini ve jeopolitik gücünü artıran unsurlar verilecektir. Bu unsurların başında yerüstü ve yeraltı enerji kaynakları ve en önemlisi bir çok ülkede olmayan ülkenin genç nüfusu yer almaktadır. Genç nüfus oranı fazla olan ülkemiz bölgemizde siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmelerde aktif rol alma durumunda kalmaktadır. Ayrıca tarihsel geçmişi ve askeri gücü ile de bulunduğu bölgede her dönemde önemli bir ülke konumundadır.

Türkiye'nin jeopolitik konumunun çok önemli olması ülkemize yönelik tehditlerin de artmasına yol açmaktadır. Ülkemizin dış politika anlayışı, yer aldığı coğrafyadaki öneminden dolayı barışçı ilkelere dayanmaktadır. Ülkemizin dış destekli terörle, bölücü unsurlarla, toplumsal kutuplaşmalarla uğraşmak zorunda bırakılmasının en önemli sebebi jeopolitik konumundan kaynaklanmaktadır. Bu nedenle ülkemizin kendi iç sorunlarını aşmış, ülkesi ve milletiyle birlik ve beraberlik içinde ve her zaman güçlü olması gerekmektedir. İç ve politikamızın belirlenmesinde, milli hedef ve ideallerimizin oluşturulmasında bulunduğumuz coğrafya ve jeopolitik durumumuz doğrudan etkilidir.

2.1 Jeopolitik Konum

Jeopolitik, bütün değerlerin coğrafya üzerinde yaşayan insanların lehine en iyi şekilde kullanılmasıdır (Ulaş, 2011). Jeopolitik, coğrafyanın politikaya verdiği yönü belirlerken politika üretmez politika üretenlere coğrafi tabana dayalı veriler hazırlar (Budak, 2006). Bu durumda jeopolitik; milli politikaların belirlenmesinde ve devletler arası siyasi faaliyetlerde coğrafi unsurların etkisini ortaya koyan bilimdir. Jeopolitik, politik olayların gelecekte ne hal alabileceği hakkında yapılan akli ve mantıki tahmin ve değerlendirmedir (Özey, 2012)

Harita-1: Türkiye'nin jeopolitik konumu

Kaynak: <http://cografyahocam.com/turkiyenin-jeopolitik-konumu/>

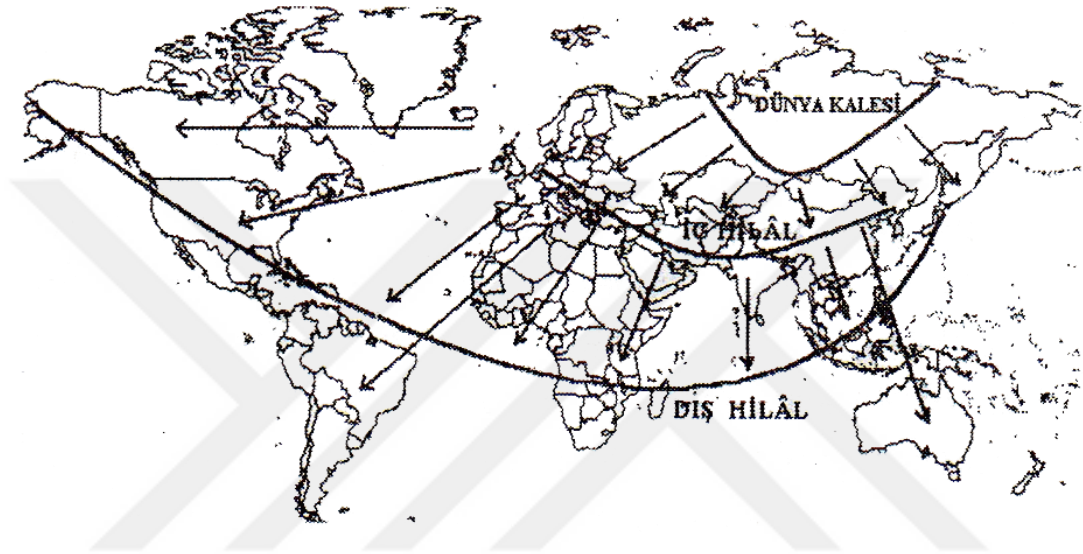
Alman coğrafyacı ve antropolog F.Ratzel (1844-1904) biyolojik devlet teorisi ile aynı coğrafya üzerinde bulunan insanların çoğalmasıyla devletin güçleneceğini ve buna bağlı olarak başka alanlarda da gelişeceğini belirtmiş, devletleri biyolojik bir canlı olarak ele almıştır.

İngiliz H.j.Mackinder (1861-1947) Kara Hâkimiyeti adını verdiği teorisi ile dünya haritası üzerinde önemli olan iki bölge belirlemiştir. Belirlediği bölgelere Kalpgah adını vermiştir. Birinci bölge, Baltık Karadeniz Arktik ve Hazar denizinin içinde kalan bölgedir. İkinci bölgeyse Afrika kıtasının güney'idir.

Birinci dünya savaşı sonrasında İstanbul için görüş bildiren Mackinder bu şehrin doğu ve Batı'yı birleştirici bir potansiyeli olduğunu ve Kalpgah'a geçiş için kullanılabilir en uygun bölge olduğunu değerlendirmiştir (Ulaş, 2011).

Ratzel, Mackinder ve Kjellen'in Çalışmalarını derleyen Haushofer Kendi Hayat Sahası Teorisini geliştirmiştir. Teorisi ile hayat sahası küçük olan devletlerin ihtiyaçlarına ulaşabilmeleri için siyasetlerinin de o kadar büyük olması gerektiğini öngörmüştür.

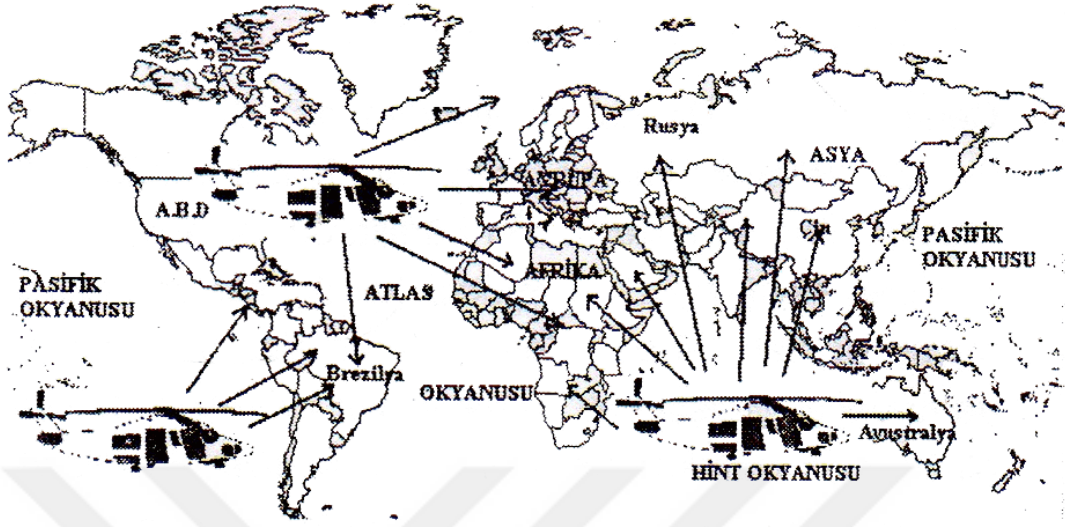
Harita-2: Kenar kuşak teorisine göre Türkiye'nin jeopolitik konumu

Kaynak: <http://cografyahocam.com/turkiyenin-jeopolitik-konumu/>

Hollanda asıllı olan Amerikalı Profesör N. J. Spykman (1893-1943) Kenar Kuşak Teorisini geliştirmiştir. Teorisinde güç kullanımı üzerinde durarak, gücü kullanmanın en son aşaması olarak savaş göstermiştir. Sadece askeri gücün değil, ülkenin coğrafi büyüklüğünün, nüfusunun, ekonomisi, teknoloji, milli dayanışmanın da birer güç unsuru olabileceğini belirtmiştir.

Harita-3: Kara hakimiyetine göre Türkiyenin jeopolitik konumu

Kaynak: <http://cografyahocam.com/turkiyenin-jeopolitik-konumu/>

Türkiye kara hâkimiyet teorisine göre Kalpgah'ın, güney kuşağında yer alır. Kenar kuşak teorisine göre ise önemli bir hat üzerinde yer almaktadır. Kara hâkimiyet teorisine göre, Türkiye merkez, bölgenin hemen yanında ve iç kuşağın önemli bir noktası üzerinde bulunmaktadır.

Jeopolitik ile ilgili bütün teoriler incelendiğinde görülüyor ki ülkelerin coğrafi özellikleri, siyasi açıdan dünya üzerinde buldukları bölgedeki politikaları doğrudan etkilemektedir. Bu doğrultuda Türkiye' nin jeopolitik konumunu değerlendirirken coğrafi konumu, sınırları, tarihi kültürel, siyasal, ekonomik ve askeri yapı gibi coğrafyayla ilişkili diğer unsurları da dikkate alınarak değerlendirilmelidir.

Harita-4: Türkiye'nin Avrupa, Asya ve Ortadoğu arasında lojistik haritası

Kaynak: <https://www.gumruktv.com.tr/>

Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarının birleştiği yerlerde bulunan Türkiye, dünyanın mevcut kara, hava ve deniz yollarının önemli bir kısmını kontrol eder. Tarih boyunca Türkiye, bu üç kıta arasında gerçekleştirilen istila hareketlerinden ticaret hareketlerine çok önemli bir merkez görevi üstlenmiştir.

Coğrafi konumunun özellikleri, günümüz jeopolitik şartlarının verdiği olanaklar ile Türkiye, gerek evrensel düzeyde gerekse bölgesel düzeyde politik seçeneği en fazla olan ülkelerden birisidir. Türkiye'nin politik seçeneğinin en fazla ülke olmasında yeri olan unsurlardan bir diğeri de toplum olarak sahip olduğumuz eşsiz beşeri özelliklerdir (İlhan, 2000).

Önemli bir coğrafyada bulunan Türkiye, ekonomik gelişme, askeri güç, kaynak ve yeteneklerin doğru kullanılması ile bölgede kontrol kurabilecek konumdadır.

2.1.1. Coğrafi konum

Coğrafi konum, bir ülkenin dünya üzerindeki yerinin belirlenmesidir ve matematik konum, özel konum şeklinde iki şekilde belirleme yapılır. Matematik konum bir ülkenin dünya üzerindeki yerini bulunduğu enlem ve boylamlar ile açıklar. Türkiye'nin matematik konumu 26-45 doğu meridyenler, 36-42 kuzey paralelleridir. Türkiye bu matematik konumundan dolayı orta kuşak enlemlerinde yer alan, ılıman iklim özelliklerine sahip, doğusu ile batısı arasında 76 dakikalık zaman farkı bulunan bir ülkedir. Bulduğu enlemlere bağlı olarak sahip olduğu iklim çeşitliliği Türkiye'de farklı pekçok tarım ürününün yetişmesine imkan tanımaktadır.

Özel konum ile bir ülkenin denizlere, önemli ulaşım yolları olan boğazlara, dünya ölçüsünde önemi bulunan petrol, maden gibi yeraltı kaynaklarına, üretim ve tüketim bölgelerine yakınlığı veya uzaklığı ifade edilir (Özey, 2012).

Türkiye, Akdeniz'i Karadeniz'e bağlayan, Balkanlar, Kafkaslar ve Ortadoğu'yu birleştiren konumdaki bir köprüdür. Avrupa ve Asya kıtalarını birbirine bağlayan, %96'lık bölümü Asya kıtasında (Anadolu), %4'lük bölümü Avrupa kıtasında (Trakya) olan doğal bir bağlantı niteliğindedir. Asırlardır farklı medeniyetlerin beşiği olan Türkiye, Doğu ve Batı kültürünü sentezleyen bir bölge olmakla beraber tüm Türk dünyasının da merkezi konumundadır.

Coğrafi konumunun özellikleri, günümüz jeopolitik şartlarının verdiği olumlu, imkanlar ile Türkiye'ye gerek evrensel düzeyde gerekse bölgesel düzeyde politik seçeneğini en fazla olan ülkelerden birisidir. Türkiye'nin politik seçeneğinin en fazla ülke olmasında yer olan unsurlardan bir diğeri de toplum olarak sahip olduğumuz eşsiz, beşeri özelliklerdir (İlhan, 2000).

Türkiye Avrupa'dan İran ve Ortadoğu'ya giden karayollarının Akdeniz ile Kara deniz'i birleştiren deniz yollarının üzerinde bulunması ve doğu illerinin Kafkasya 'ya kadar sokulması nedeniyle jeopolitik önemi olan bir coğrafi konuma

sahiptir.

Türkiye, İstanbul Boğazı, Marmara Denizi ve Çanakkale Boğazı ile Karadeniz'i Akdeniz'e ve diğer denizlere bağlayan 160 deniz mili uzunluğunda tek su yoluna sahip olduğundan, dünya ticareti ve ulaşımında özel bir öneme sahiptir. Boğazlar; batı ve doğu Avrupa, Rusya, Ortadoğu ve Afrika ülkelerinin dünyanın diğer devletleri ile sosyal, ekonomik, ticari ve askeri ilişkilerinde önemli rol oynamaktadır.

Boğazlar, Tuna boyu ülkelerinin ve Karadeniz ülkelerinin açık denizlere çıkış noktası olarak işlek bir transit yoldur. Ortadoğu Devletleri ile Avrupa'nın irtibatını ise Doğu Trakya toprakları ile sağlamaktadır.

Avrupa'da Rusya'dan sonra sınır olarak ikinci büyük devlettir. Ayrıca Rusya'dan sonra en çok komşusu olan devlettir. Başlıca komşularımız; Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Suriye, Irak, İran, Nahçıvan, Ermenistan, Gürcistan, Ukrayna, Rusya Federasyonu ve Moldova, Romanya, Bulgaristan ve Yunanistan'dır.

Türkiye Karadeniz'e sahili olan devletlerin ve Karadeniz'e kanal ve nehirler ile bağlanan Orta Avrupa ve Baltık devletlerinin Akdeniz ve Ortadoğu'ya ulaşan deniz yollarını kontrol altında tutabilen, Ege denizini orta ve doğu Akdeniz'i de etkileyebilecek, coğrafi bir konuma sahiptir. Ayrıca açık denizlere ulaşabilmek için Süveyş Kanalı ve Cebelitarık boğazını kullanmak durumundadır. Bunun içinde ülkemize ulaşan deniz yolları, Akdeniz'e kıyısı olan devletlerin ve Kızıldeniz ve Süveyş kanalını kontrol eden devletlerin tehdidine açıktır.

Ülkemizin dünyanın en büyük petrol rezervlerinin bulunduğu Basra ve Hazar havzaları dahil güneybatı Asya ile sınırı bulunmaktadır.

Orta Avrupa Bağımsız Devletler Topluluğu ve Baltık devletleri ile Akdeniz ve Süveyş ötesi ülkelerin ticari ulaşım mihverinin Karadeniz, Türk Boğazları ve Ege deniziyle Anadolu yarımadasından geçmekte olduğu görülmektedir.

(<http://www.mfa.gov.tr/>)

Anadolu uygun iklim koşulları nedeniyle tarih boyunca çeşitli uygarlıkların kurulduğu ve geliştiği bir alan olmasının yanında pek çok göç ve yerleşmelere de sahne olmuştur. Bu nedenle sadece ulaşım, ekonomik ve ticari olarak değil, aynı zamanda medeniyetler noktasında da Doğu ile Batı arasında köprü olmuştur. Türkiye bulunduğu coğrafi ve özel konum gereğince dünyada ender sayılan bir bölgedir. Bu konumun tabiri uygun ise hakkını vermek ve güçlü bir devlet olarak çevresini etkilemek, dünya siyaseti ve ekonomisinde ağırlıklı bir şekilde yer almak bakımından ekonomik, eğitim-öğretim, askeri, teknolojik yöndengüçlü ve Orta Doğu'da lider olması gerekmektedir (Atalay, 2011).

2.1.2. Tarihi konum

Türkiye ilk çağlardan bugüne insanlığın gelişmesindeki önemli olaylara ev sahipliği yapmıştır. Tarihin bilinen ilk şehir yerleşmesi, Çatalhöyük Anadolu'da (Konya-Çumra ilçesi) yer almaktadır. Anadolu'da tarım ve yerleşik hayat, Avrupa'dan çok daha önce başlamıştır. Tarihin bilinen ilk ticaret yolu olan Kral Yolu Anadolu'dadır. Kral yolu Ege kıyılarındaki Efes'ten başlayıp Anadolu'yu dolaşır, Mezopotamya'daki Asur devletinin başkenti Ninova'ya kadar ulaşır. Bu yol sayesinde ilk çağlarda Akdeniz ve Ege havzasındaki medeniyetlerle ve Mezopotamya ve İran'daki medeniyetler arasında Anadolu bir köprü görevi görmüştür. Daha sonraki dönemlerde Avrupa ile Asya'yı birbirine bağlayan önemli bir ticaret yolu olan İpekyolu da Anadolu üzerinden geçmiştir. Hem bölgesel ticarete hem de kıtalararası ticarete Anadolu önemli bir işleve sahip olmuştur.

Göç ve ticaret yollarının Anadolu'dan geçmesi Anadolu'yu kültürlerinde beşiği yapmıştır. Anadolu tarih öncesi devirlerde olduğu gibi tarih çağlarında da daha güçlü ve büyük medeniyetlere ev sahipliği yapmıştır. Birçok kadim medeniyete beşiklik eden Anadolu toprakları ve hinterlandı olan Mezopotamya, Mısır, Helen, Sasani, Hellen, Emevi ve Abbasi, ülkelerine habitat oluşturmuştur. M.Ö. 2.y.y.ın

ortalarından M.S. 395'e kadar Roma, sonraları ise Doğu Roma, Selçuklu, Anadolu Selçuklu ve daha sonra Osmanlı Devleti'nin ve son olarak ta 1923'ten itibaren Türkiye Cumhuriyeti'nin egemenlik sahası olmuştur.

Türkler; Türk-İslam devletleri döneminde Gazneliler döneminden itibaren Türk kültür ve medeniyetini Anadolu'ya taşımıştır. Büyük Selçuklu Devleti döneminden itibaren ise, Anadolu'da Türkler siyasi bir otorite olarak ta varlık göstermeye başlamıştır.

Osmanlı Devleti, Viyana surları, Mohaç meydanından, Tebriz'e, Kafkaslar'dan, Basra körfezine ve Kızıl denize, Sahra çölüne kadar yüzlerce yıl hükmetmiş, üç kıta arasındaki en büyük siyasi güç olmuştur. Sadece Anadolu'da değil, Avrupa, Asya, Kuzey Afrika ve Ortadoğu siyasetine de, ekonomisine de yön vermiştir.

Türkiye; Gazneliler, Karahanlılar, Selçuklular, Anadolu Selçukluları ve Osmanlı Devleti'nin tarihi gücünü ve medeniyet birikimini temsil eden stratejik bir tarihe sahiptir. Balkanlardan, Doğu Türkistan'a kadar olan coğrafyada Türk varlığı inkar edilemez bir gerçektir. Halen Balkanlarda, Kafkaslarda, Ortadoğu'da olup bitenler Türkiye'yi ilgilendirmektedir. Tarih boyunca Türkiye Avrupa'dan Asya'ya ve Asya'dan Avrupa'ya yönelik olan, istila ve göç hareketlerinin bağlantısı olmuştur. Boğazlar, bu coğrafyadaki bütün devletler tarafından ele geçirilmek istenmiştir. Bu nedenle Türkiye Batı- Doğu, Kuzey- Güney yönlü saldırı hareketlerinin de kesişme noktasında, merkezi bir devlet konumundadır. Türkiye; gerek ev sahipliği yaptığı devletler bakımından gerekse Osmanlı döneminde, asırlarca Avrupa, Anadolu, Rusya, Kuzey Afrika ve Ortadoğu üzerinde yürüttüğü siyasetin mirasçısı olarak bugün de tarihi önemini korumaktadır.

2.1.3. Nüfus gücü ve etkileri

Dünya nüfus sıralamasında Türkiye 17. sırada bulunmaktadır. Dünya nüfusunun % 1,1'ini Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları oluşturmaktadır. Ülkelerin uluslararası politikada oynadıkları rol büyük ölçüde ekonomik ve askeri güçlerine dayandığı için bu güce kaynak oluşturan nüfusun sayısı ve niteliği önem taşır (Kılınç, 2015).

Türkiye genç ve dinamik bir nüfusa sahiptir. Bu duruma Avrupa Birliği müzakerelerinde de ele alınan konular arasında ön planda olmuştur. Nüfus etkeni, Türkiye için önemli ve güçlü bir özelliktir. Türkiye'nin nüfusunun bu özelliği soğuk savaş yıllarında Rusların sıcak denizlere inmesinin önünde bir engel teşkil ederken, Soğuk Savaş sonrasında Avrupa için hareketliliği olumlu yönde etkileyen bir etmen olmuştur (Davutoğlu, 2013).

Demografik açıdan üstünlük sağlayan nüfus doğrudan kültürel zenginliği de etkilemektedir. Sahip olunan kimlik ve aidiyetlik hissi sabit güçleri aktif güç unsuru haline getirerek psikolojik, sosyolojik, siyasi ve ekonomik alanlarda da rol oynamaktadır (Davutoğlu, 2013).

Türkiye Avrupa ülkeleriyle kıyaslandığında hepsinden daha genç bir nüfusa sahiptir. Avrupa ülkelerinde yaşlı nüfusu, Türkiye'deki yaşlı nüfustan çok fazladır. Rusya Federasyonu, ABD ve İran'la kıyaslandığı zaman ise Türkiye'nin nüfusu oran bakımından yine genç ve dinamiktir.

Sanayileşmiş batı ülkelerinde sanayileşme ile yerleşmeye, birbiriyle bağlantılıdır. Fakat sanayisi henüz gelişmekte olan ya da az gelişmiş olan ülkelerde şehirleşme ile sanayileşme arasında bir bağlantı kurmak zordur. Gelişmiş ülkelerde sanayileşme ve şehirleşme arasındaki bağlantı gelişmeye, şehirleşme, şehirlileşme arasında da doğrusal bir değişim süreciyle oluşmuştur. Yani batıda, şehirleşme, şehirlileşme bütünleşmiş kavramlar olarak ortaya çıkmıştır.

Türkiye’de ise şehirleşme sanayileşmeye tam dayalı olarak ortaya çıkmamıştır. Ülkemizde şehirleşme, sadece sanayileşmeye dayalı olmadan ve şehirleşme ile şehirlileşme, eşzamanlı bir olgu olarak gelişmemiştir. Önce şehirleşme daha sonrada şehirlileşme süreci yaşanmıştır. Şehirleşmesi sanayisine bağlı olarak dengeli bir şekilde gelişmeyen, Türkiye’de Göçe bağlı hızlı bir şehirleşme süreci yaşanınca, sosyal ve fiziki yapı bozuklukları yaşanmıştır.

Türkiye’de sanayileşmeye dayalı işkollarında istihdam edilemeyen, artı işgücü, işsizlikle karşı karşıya kalmakta, herhangi bir sosyal güvencesi olmayan düşük gelirli ve sosyal hareketliliğe imkân vermeyen işlere ya da hizmet sektörüne yönelmektedir. Kırsal bölgelerden göçeden göçmenlerin düşük eğitim seviyesi, şehre özgü işlere yatkın olmaması veya uzmanlaşmamış olması kültürel farklılıklarında olmasıyla şehir hayatının olumsuzlukları birleşince, şehire uyum sağlamakta da problemler yaşanmaktadır.

Türkiye’deki şehirleşme olgusu, batıdaki şehir blokları, tipinin aksine, köy blokları tiplmesiyle nitelendirilmektedir. Köy blokları tipi, Türkiye’deki şehirleşmenin sanayileşmeye dayanmadığını, çevre tahribatı beyin, fiziki plansızlıklar birlikte oluştuğunu gecekondulaşmanın beraberinde köy kültürünü de şehre getirdiğini ima etmektedir. Türkiye’de bölgeler ve dönemler arası farklılıklar arz etmekle birlikte şehirleşme sürecini tetikleyen çeşitli faktörler genel olarak kırsalın itici göçü kolaylaştırıcı bir araç olarak iletici ve şehrin çekici güçleriyle ifade edilebilir (Karaman, 2003).

Türkiye’de her ne kadar daha değişik kriterlere göre düzenlenen sıralama sistemine sahip dünya üniversite sıralamasında en az bir listeye giren 143 üniversitemiz olmasına rağmen nüfusun genel anlamda eğitim düzeyi düşüktür. Eğitim düzeyini sadece okuryazar ora olma oranına bakarak belirlemek doğru değildir. Bu nedenle Türkiye nüfusunun eğitiminin niteliğine ve niceliğine bakıldığında gelişmiş batı ülkelerinin gerisinde kaldığı görülür. Eğitim düzeyinde görülen bu eksikliğin giderilmesi için her yıl Milli Eğitim Bakanlığı ve üniversiteler

tarafından birçok çalışma yürütülmektedir.

Kültür ve sanat alanında da gerektiği düzeyde olmasa da, gelişmeler uluslararası bilinirliği olan modacılar, ressamalar, mimarlar, edebiyatçılar, şairler ve sinemacılar da nüfusumuzun içinden çıkmaktadır. Her yıl Türkiye'de yüzün üzerinde kültür ve sanat festivali düzenlenmektedir. Hemen hemen her şehrimizde ulusal festivaller, Ankara, İstanbul, İzmir, Bursa, Antalya gibi büyükşehirlerde ise uluslararası kültür ve sanat festivalleri düzenlenmektedir.

Türkiye, aynı zamanda, müzeleri ve kültürel mirasıyla da öne çıkmaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı 190 müze ve 136 düzenlenmiş ören yeri olmak üzere ziyaret edilebilir 326 ünite aynı zamanda birer eğitim ve bilim kurumu olarak hizmet vermektedir. Bunun yanında 20.10.2014 tarih itibarıyla Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın denetiminde 197 özel müze, faaliyet göstermektedir. Türkiye'nin Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün sorumluluğu altında yürüttüğü çalışmalar sonucunda Unesco Dünya Miras Listesine 13 adet varlığımızın alınması sağlanmıştır. Bu varlıklardan:

- Göreme Milli Parkı ve Kapadokya (Nevşehir) (1985)
- Pamukkale Hierapolis (Denizli) (1988)
- Hem kültürel hem doğal miras olarak ;
- İstanbul'un Tarihi Mekanları (1985)
- Divriği Ulu Camii ve Darüşşifası (Sivas) (1985)
- Hattuşaş (Boğazköy)-Hitit Başkenti (Çorum) (1986)
- Nemrut Dağı (Adıyaman-Kahta) (1987)
- Xanthos Letoon (Antalya – Muğla) (1987)
- Safranbolu Şehri (Karabük) (1994) Truva Antik Kenti (Çanakkale) (1998)
- Edirne Selimiye Camii ve Külliyesi (Edirne) (2011)
- Çatalhöyük Neolitik Kenti (Konya) (2012)
- Bergama çok katmanlı kültürel peyzaj alanı (İzmir) (2014)
- Bursa ve Cumalıkızık Osmanlı İmparatorluğunun doğuşu (Bursa) (2014)
- kültürel olarak listeye alınmıştır (<http://www.kultur.gov.tr/>).

Nüfusa ait bir diğer başarı ölçüsünde spordur. Türkiye'nin Uluslararası alanda prestijini arttırmasına yol açacak önemli sportif başarılar elde etmekte ve spor organizasyonları düzenlemektedir. FIFA'nın Dünya Kupası'ndan sonraki önemli etkinliği olan genç yeteneklerin yarıştığı U20 Dünya Kupası ülkemizin farklı şehirlerinde yapılmıştır. Ayrıca Tenisçiler Birliği'nin düzenlediği bazı turnuvalarda Türkiye'de gerçekleştirilmiştir. İstanbul'da düzenlenen dünya Salon Atletizm Şampiyonası, Erzurum'da düzenlenen kış oyunları Trabzon'da düzenlenen Avrupa Olimpik gençlik yaz festivali de nüfusumuzun sportif faaliyetlerine örnek oluşturmaktadır.

2.1.4. Ekonomik Güç

Ülkelerin kişi başına düşen gelir düzeyinin ortalama ömür ve okuryazarlık gibi oranları da belirli oranda hesaba katan insan gelişimi endeksine göre Türkiye'nin dünyadaki yeri oldukça gerilerdedir.

Stratejik düzeyde potansiyel ve kullanılmaya hazır ekonomik kaynaklar, kaynakları değerlendirme ve yararlanma gücü, sosyal gücün ekonomik sisteme ve ekonomik gelişmeye uygunluğu ve ka tsayısı, yatırım istihdam GSMH, yıllık kalkınma hızı, ithalat ve ihracatın büyüklüğü, dış ödemeler dengesi gıda maddesi ve ham madde kaynakları, ulaştırma ,ulaştırmaya ayrılan kaynak, ekonomik yapı ve uygulanan sistem, mali yapı bilgi ve deney birikimi teşebbüs gücü diğer sahalara sosyal güvence, askeri harcamalar, ayrılan kaynak oranları, kültür yapısının ekonomik gelişmeye uygunluğu bakımından da orta derecede bir yere sahip olduğu söylenebilir (Kılınç Y.M., 2015).

Türkiye dünya'nın 17.büyük ekonomisidir ve G20 'nin aktif bir üyesidir. 2002- 2011 yılları arasında ortalama büyüme oranı yüzde altıdır. Türkiye'de mevcut olan ekonomik sistem özel sektörün ekonomide ağırlıkta olduğu kamunun ise düzenleyici görev üstlendiği rekabet kurallarının işlediği liberal dış ticaret politikasının uygulandığı mal ve hizmetlerin kurumlar ve bireyler arasında rahat bir

şekilde el değıştirilebildiği serbest piyasa ekonomisidir. Türkiye ekonomisi 2000’li yılların başından itibaren Avrupa Birliği üyelik sürecinin de etkisiyle olumlu yönde bir değışim gerçekleştirmiştir, bu süreçte özelleştirme hızlandırılmış, tarım, Sosyal Güvenlik, enerji ve iletişim sektörlerinde, mali piyasalarda ilerlemeler gerçekleştirilmiştir.

Türkiye'nin bölgesel ticareti geliştirme siteleri sayesinde Ortadoğu Afrika Uzakdoğu ve Latin Amerika'ya yönelik dış ticaret hacmi yapısı ve yönelimi değışmiş ve ilerlemiştir.

Türkiye ticaret ve yabancı yatırımlar bakımından da benzersiz bir özelliğe sahiptir. Çünkü coğrafya olarak Avrupa Ortadoğu Kuzey Afrika ve Orta Asya açılan bir kapı özelliği taşımaktadır. Türkiye yoğun özelleştirme sürecinde uluslararası yatırımcıların daha geniş şekilde yatırım yaptığı bir ülke konumundadır.

Ülkemiz sanayide, ithalat ve ihracatta, tarım ve hayvancılıkta, coğrafi ve tarihsel zenginlikleriyle kıyı turizminde ekonomisini geliştirmesinin yanında; kültür, inanç, sağlık, spor, mağara, avcılık, yayla ve kongre turizmi gibi alanlarda da çok güçlü bir altyapıya sahiptir. Türkiye dünyanın ilk 10 turizm ülkesi içerisinde yer almaktadır.

Türkiye maden yatakları bakımından zengindir. Ekonomik ve stratejik açıdan değeri olan demir, linyit, boksit ve bor mineralleri bakımından dünya sıralamasında önemli bir yere sahiptir. Demir cevheri üretiminde dünyada 15 sırada taş kömürü üretiminde yılda yaklaşık 3 milyonla dünyada 25 üretici konumundadır. Linyit üretiminde de ön sıralarda yer almaktadır. Boksit üretiminde dünyada 14 bakır üretiminde ise 16 sıradadır. Ekonomik kaynaklar teknolojik altyapı ve askeri birikim ülkenin uluslararası güç dengeleri içindeki ağırlığının artmasını sağlar (Kılınç Y.M., 2015).

Tüm Bu zenginlikler birlikte değerlendirildiğinde Türkiye hem bulunduğu coğrafyada hem de uluslararası platformlarda ekonomik anlamda bir güçtür.

2.1.5. Ulaşım Gücü

Türkiye Avrupa Ortadoğu ve Kuzey Afrika ülkeleri arasında geçiş sağlayan bir ülke olması bakımından ulaşım noktasında uluslararası alanda önemli bir ülke konumundadır Bunun bilincinde olarak Havayolu demiryolu deniz ulaşımı ve karayolu yapımı Osmanlı Devleti döneminden bugüne oldukça önemli yol kat etmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin egemenliği altındaki ülke ile Türk karasuları üzerindeki ifade eden Türk hava sahası ve havalimanları kullanılarak gerçekleştirilebilecek uçuşlar Türk Sivil Havacılık kanunu ve ilgili mevzuatlar ile havacılık bilgi yayını prosedürlerine göre yürütülür. Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü Türkiye'nin ticari çıkarları uçuş emniyeti ve güvenliğini temel alarak uçuş izin başvuruları değerlendirir.

İleri teknoloji gerektiren ve sınır tanımaz özelliğe sahip havacılık endüstrisinde Türkiye uluslararası havacılık gelişmeleri yakından takip etmek ve çağın gereklerini yerine getirmek için çeşitli uluslararası teşkilatına üye olmuştur. uluslararası sivil havacılığın temelini oluşturan uluslararası sivil havacılık Antlaşması Chicago sözleşmesi ne Türkiye 1945 yılında taraf olmuş ve uluslararası sivil havacılık teşkilatı ICAO kurucu üyeleri arasında yer almıştır (Kılınç Y.M., 2015). 2014 yılında Türkiye, ikili havacılık Anlaşması yaptığı ülke sayısını 162 yükseltmiştir.

1950'li yıllarda Karayolları Genel Müdürlüğü ilk yıllarında eğitim ve sağlık gibi toplumsal hizmetleri ülkenin her yerleşim birimine ulaştırmayı hedefleyerek yol yapmıştır. Zamanla ithalat ve ihracatın gelişmesi Avrupa Ortadoğu ve Asya arasında karayollarında da geçişi sağlayan bir ülke olması sonucunda karayolu yapımında da çok büyük gelişmeler kaydetmiştir. Önemli ekonomik değerlendirme gerektiren bu tip yolların planlaması finansmanı projelendirilmesi ve yapımı daha karmaşık ve zor olduğundan yeni teknolojileri gerektirmiştir. Bu doğrultuda geliştirilen teknolojiler sonucunda gerçekleştirilen ilk gelişme Boğaziçi Köprüsü ve İstanbul çevre yolu

projesi olmuştur.

Coğrafi konumunun bilincinde olan Türkiye; Avrupa, Asya ve Afrika kıtaları arasında ulaştırma bağlantıları oluşturmak amacıyla karayollarında büyük gelişme sağlamaktadır. 01.01.2014 tarihi itibarıyla Karayolları Genel Müdürlüğü'nün sorumluluğunda 65 623 km.yol yapılmıştır. Bu Yollar 3 gruptan oluşur;

Otoyol

Devlet yolu

İl yolu.

Diğer yollar ise;

Köy yolları

Turistik yollar

Şehir içi yollar

Orman Yollarıdır.

Köy yolları il özel idare müdürlüklerinin turistik yolların yapım ve bakımı Turizm bakanlığınca sağlanan finansmanla Karayolları Genel Müdürlüğü'nün orman yolları Orman Bakanlığı'nın şehir içi yollar ise belediyelerin sorumluluğundadır.

Türkiye'de denizcilik sektörü 8333 kilometreyi bulan sahil şeridi Asya ve Avrupa'ya bağlanması enerji üreten ülkeleri yakınlığı ve jeopolitik konumu uluslararası ulaşım yolları üzerinde bulunması yeterli oranda kara ve demiryolu bağlantısı sebebiyle önemli gelişme potansiyeline sahiptir (Kılınç Y.M., 2015).

Türkiye'de ilk demiryolu Osmanlı devleti'nde 1856 tarihinde bir İngiliz şirketine verilen imtiyazlar İzmir-Aydın arasında inşa edilmiştir. Zamanla sayısı artan bu demiryolları Cumhuriyet döneminde çizilen Milli sınırlar ile geliştirilmek ve devlet kontrolünde işletilmek istenmiştir. Bu amaçla kurulan Devlet Demiryolları hem yurtiçinde kurduğu demiryolu ağları ile hem de Türkiye'nin sınır komşusu olan ülkeler arasında kurduğu demiryolları ile gelişmesini sürdürmüştür. Günümüzde Sincan-Eskişehir, Ankara-Eskişehir, Ankara-Konya, Polatlı-Konya, İstanbul-konya,

İstanbul-Eskişehir arasında oluşturulan hızlı tren ulaşımı demiryol ulaşımında modern ve hızlı bir noktaya gelmesini sağlamıştır.

2.1.6. Askeri Güç

Bulunduğu coğrafi konum itibariyle gerek jeopolitik özelliği gerekse tarihi ekonomik ulaşım açısından özellikleri bakımından Türkiye'nin savunması büyük önem taşır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin Silahlı Kuvvetleri Genelkurmay Başkanlığı'na bağlı olan kara hava ve deniz kuvvetlerinden oluşmaktadır. Barış zamanında iç güvenlik kuvvetlerinin bir parçası olarak görev yapan Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı savaş zamanında Kara ve Deniz Kuvvetleri komutanlığına girmektedir. Caydırıcılık gücü sürekli artan Türk ordusu, terörden klasik harbe kadar çok geniş bir yelpazedeki risk ve tehditlere karşı hazır olmak amacıyla kendisini sürekli dinamik bir şekilde yeniden yapılandırmaktadır.

Türk ordusu güçlü askeri yapısıyla bulunduğu bölgede bir güven unsuru olarak varlığını devam ettirmektedir. Türkiye'nin kendi güvenliğine yönelik tehditler eskiden olduğu gibi yalnızca bölgedeki askeri güçleri değil bu ülkelerdeki politik ekonomik ve sosyal dengesizlikler sınır anlaşmazlıkları iktidar ve güç mücadeleleri ile terörizmi de kapsamaktadır. Ege Bölgesi'nde yaşanan krizlerin yanı sıra politik kararlara bağlı olarak dünya barışını tehdit eden krizlere karşı da mücadele hazır olmak zorundadır. Bu nedenle Türkiye Cumhuriyeti bir yandan savunma güvencesini artırmış bir yandan da global dengenin korunmasına katkıda bulunmuştur.

Türkiye silahsızlanma ve silahların kontrolü girişimlerini desteklemekte silahsızlanma hiçbir ülkenin güvenliğini olumsuz yönde etkileyecek bir biçimde ve etkin denetim altında gerçekleştirilmesi gerektiğini savunmaktadır. Türkiye belirsiz tehdit ve risklerin bulunduğu bir bölgede barış zamanından itibaren Milli Savunma olanaklarını güçlü bulundurmak ve silahlı kuvvetlerini olası tehditlere karşı hazır ve güçlü bir yapıda bulundurmak zorundadır (Kılınç Y.M., 2015). Türkiye'nin

savunma politikasının unsurları Milli Savunma için kararlılık ve irade Türk Silahlı Kuvvetleri ve NATO dayanışmasıdır. Türk Silahlı Kuvvetleri soğuk savaşın bitiminden sonra Balkanlar, Kafkaslar, Orta Doğu, Afrika ve Asya'da meydana gelen krizlerin çözümü için Birleşmiş Milletler ve NATO şemsiyesi altında barış'ı koruma hareketlerini ve diğer hareketlere katılmıştır ve katılmaya devam etmektedir.

Ülkelerin 2017 yılında yaptığı toplam askeri harcamalar ile ilgili istatistikler

Kaynak: Stockholm Uluslararası Barış Araştırmaları Enstitüsü Raporu-Mayıs 2018

2.1.7. Fiziki Güç Potansiyeli

Türkiye, fiziki olarak tam bir coğrafi bütünlüğe sahip değildir. Avrupa Kıtası'ndaki topraklarımızında Asya kıtası'ndaki topraklarımızda üç tarafı denizlerle çevrili yarımada durumundadır. Her iki kıtada ki topraklarımızın da kara sınırları büyük nehirler çöller dağ silsileleri gibi aşınması zor engellerle çevrili değildir. Bu nedenle sınırlarımız fiziki koşullara dayalı olarak güvenliği artırıcı ve kuvvet tasarrufu sağlayıcı özellikte değildir.

Rusya Federasyonu'nun etki ve kontrolünde bulunan Ermenistan - Gürcistan sınırı, zor ve engebeli İran-İrak sınırı, uzun ve düz Suriye sınırı, düz

Trakya Ovası, atlama taşı durumundaki adaları ile Ege Denizi ile sınırlarımızın güvenliği kolaylaştırdığı söylenemez. Bu konu iyi tanımlanması ve tedbir alınması gereken önemli bir tehdit kaynağıdır.

Türkiye'nin sınır uzunlukları ve sınır haritası aşağıda verilmiştir.

Kara Sınırları Toplamı – 2.949 km

Bulgaristan – 269 km
 Yunanistan – 203 km
 Gürcistan – 276 km
 Ermenistan – 328 km
 Azerbaycan/Nahçıvan – 18 km
 İran – 560 km
 Irak – 384 km
 Suriye – 911 km

Deniz Sınırları Toplamı – 7.816 km

Karadeniz – 1.778 km
 Marmara – 1.275 km
 Ege ve Akdeniz – 4.763 km

Türkiye'nin Kara ve Deniz Sınırları

Kaynak:<http://www.larendem.com/cografya/turkiyenin-kara-ve-deniz-sinir-uzunluklari.html>

Türkiye'nin kendine yer bulmaya çalıştığı yeni jeopolitik düzende, milli güvenliğini, ulus devlet özelliğini kaybetmemesi gerekirken, böl ve yönet politikalarına karşı dikkatli olmalıdır. Bunun için yeni jeopolitik stratejiler geliştirmeli ve bu alanda uzmanlar yetiştirmelidir. Günümüzde yenilenme aşamasında olan jeopolitiğini, teknoloji ve uzay bilimiyle desteklemelidir.

Türkiye, bütün Türk Dünyası'nın merkezi olduğu olgusunu daha da güçlendirilmelidir. Mackinder'e göre kesin dünya hakimiyetinin yolu, öncelikle Doğu Avrupa'ya hakim olmaktan geçer (Davutoğlu, 2013). Dolayısıyla Türkiye bir Doğu Avrupa komşusu olarak, coğrafi konumunun önemini farkındalığı ile hareket etmelidir. Tarihi ve kültürel zenginliği bakımından derinlik arzeden Türkçe, ortak konuşulan bir dil olarak NATO ve Birleşmiş Milletler bünyesinde kullanılabilir. Jeokültür bileşimde her ne kadar Türkiye'nin kültürel zenginliği tam olarak ölçülememiş olsada, bu kapasite yönlendirici niteliktedir. Kendi içindeki huzursuzluklarla uzun yıllar mücadele etmiş olan Türkiye, bu huzursuzluklara sebebiyet veren dış güçlere karşı da mücadele vermiştir. Bu bağlamda milli birlik ve beraberlik adına gereken faaliyetler yürürlüğe konmalıdır.

Özel jeostratejik konumu ve geniş ekonomik potansiyeliyle Türkiye'nin AB'ye üyeliği, somut fayda getirecektir. Türkiye'nin coğrafi konumu, beşeri kaynakları ve Avrasya'ya olan ekonomik yakınlığı, geleceğin küresel gücü olma yanlısı olan AB'nin dikkatinden kaçmamalıdır. Çünkü bütün bu olanaklarına AB, ancak Türkiye birliğiyle kavuşabilecektir. Aksi olası bir durumda Türkiye'nin Rusya, Çin ve Hindistan'la yapabilme potansiyeli olan bir güç birliğinin, AB için herhangi bir faydası olmayacaktır. Diğer tarafta Türkiye'nin AB ile ABD yararına bir fayda sağlamayacağı gibi diğer girebileceği 4'lü koalisyonlardan da bir fayda çıkaramayacaktır.

Türkiye, soğuk savaş sonrası dönemde dış politikası ve kendine bakışında diğer komünist olmayan ülkelere kıyasla en büyük dönüşümü yaşadı. ... Türkiye'yi asıl ayırt edici kılan, Amerika Birleşik Devletleri dışında, hemen hemen hiçbir ülkenin bu kadar çeşitli coğrafi bölgede rol oynamaması. Dahası, bu bölgeler ile

Türkiye'nin sınırlarını paylaşması ilişkilere acil önem katıyor. Ayrıca her bölgenin kendine özgü siyasi sistemi ve sorunları var. Bütün bu nedenlerden dolayı ***Türkiye dünyadaki en karmaşık dış politika*** konumlarından birinde bulunuyor (Rubin, 2015).

Sonuç olarak Türkiye'nin, coğrafi olarak bir köprü, kültür bakımından bir merkez, ekonomik açıdan bir geçiş ve Japonya başbakanı Shinzo Abe'nin de bir konuşmasında belirttiği gibi, stratejik ve jeopolitik açıdan bir kanat bölgesidir (Davutoğlu, 2013).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama aracının uygulanması, elde edilen verilerin analiz yöntemleri, geçerlilik ve güvenilirlik konuları üzerinde durulmuş, görüşme formunun uygulanması ile ilgili açıklamalar ele alınmıştır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada Türkiye'nin jeopolitik önemini kavratmada coğrafya dersinin etkilerinin öğretmen görüşleri ile değerlendirilmesi amaçlandığından araştırma yöntemi olarak nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir.

Nitel kelimesi belli ortam özelliklerin paylaşılması ile ortaya çıkan yaklaşımları vurgulamaktadır (Büyüköztürk vd., 2012). Nitel araştırmanın herkes tarafından kabul edilen bir tanımını yapmak güçtür. Nitel araştırma kavramı “kültür analizi” “ antropoloji” “durumsal çalışma” “ yorumlayıcı araştırma” “ eylem araştırması” “ doğal araştırma” “betimsel araştırma” “ kuram geliştirme” “ içerik analizi” gibi benzer kavramları bir şemsiye altında toplamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Berg ve Lune'e (2015) göre tek bir noktaya odaklanan ya da yaşam ve toplumun geniş bir bakış açısını ele alan yöntem olarak örnek olay (durum) çalışmaları ön plana çıkmaktadır.

Diğer araştırma türlerinden farklı olarak durum çalışmaları nasıl ve niçin soruları temelinde araştırmacının kontrol edemediği bir olgu ya da olayı derinliğine incelemesine imkan veren araştırma yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu çalışmada araştırma yöntemi olarak durum çalışması tercih edilmiştir.

3.2. Çalışma Grubu

Araştırma için Konya il merkezinde yer alan resmi ve özel liselerin coğrafya öğretmenleri ile görüşülmesi planlanmıştır. Bunun için gerekli araştırma izinleri (Ek- 2) Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden alınmıştır. Daha sonra çalışma grubu önceden net olarak belirlenmemiş olup belirlenen okullardaki coğrafya öğretmenlerine tek tek telefon aracılığı ile ulaşılmış ve mülakat için uygun zaman ayarlaması gerçekleştirilmiştir.

Araştırılmada değerlendirilmeye çalışılan konu noktasında taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtmak amaçlandığından coğrafya öğretmenlerinin Fen ve Anadolu Lisesi, Meslek Lisesi ve Özel lisede görev yapma durumları dikkate alınarak maksimum çeşitlilik örnekleme oluşturulmuştur. Çalışma grubuna ait bilgiler aşağıda Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo-1: Çalışma Grubunun Okul Türüne İlişkin Bilgiler

Okul Türü	Frekans (f)	Yüzde (%)
Fen ve Anadolu lisesi	3	25
Meslek Lisesi	4	33
Özel Lise	5	42

Her görüşmeden sonra yapılan analizler neticesinde amaca ulaşıldığı kanaatine varılarak görüşmeler sonlandırılmıştır. Coğrafya öğretmenleri ile yapılan görüşmelerde araştırmanın amacından bahsedilmiş, kendilerinin bu araştırmaya gönüllü olarak katkıda bulunabilecekleri belirtilmiştir.. Araştırma için görüşülen coğrafya öğretmenlerinin tamamından olumlu dönüş alınabilmiştir. Toplam 12 görüşmenin gerçekleştirildiği çalışmada görüşmelerin tamamı coğrafya öğretmenlerinin görev yaptığı okullarda gerçekleştirilmiştir.

3.3. Araştırmaya Katılan Coğrafya Öğretmenlerinin Özellikleri

Araştırmaya 2017-2018 öğretim yılında Konya ilinde resmi ve özel liselerde görev yapan toplam 12 coğrafya öğretmeni gönüllü olarak katılmıştır.

Araştırmaya katılan coğrafya öğretmenlerinin tamamının lisans mezunu olduğu görülmüştür. Tablo 2'de araştırmaya katılan coğrafya öğretmenlerinin yaş mesleki kıdem özelliklerine yer verilmiştir.

Tablo-2: Çalışma Grubunun Kişisel ve Mesleki Özellikleri

Kod	Cinsiyet	Yaş	Mesleki Kıdem (Yıl)	En Son Mezun Olunan Okul Ve Programı
001	Erkek	46	22	Dokuz Eylül Üniv. Eğt. Fak.
002	Erkek	33	15	Gazi Üniv. Edebiyat Fak. Coğr. Böl.
003	Erkek	35	8	Selçuk Üniv. Eğt. Fak.
004	Erkek	29	7	Necmettin Erbakan Üniv. Eğt. Fak.
005	Erkek	35	12	Selçuk Üniv. Edebiyat Fak. Coğr. Böl.
006	Kadın	29	6	Necmettin Erbakan Üniv. Eğt. Fak.
007	Erkek	49	25	Selçuk Üniv. Edebiyat Fak. Coğr. Böl.
008	Erkek	42	22	Necmettin Erbakan Üniv. Eğt. Fak.
009	Kadın	30	4	Necmettin Erbakan Üniv. Eğt. Fak.
010	Kadın	40	20	Necmettin Erbakan Üniv. Eğt. Fak.
011	Erkek	40	18	Necmettin Erbakan Üniv. Eğt. Fak.
012	Kadın	40	19	Necmettin Erbakan Üniv. Eğt. Fak.

3.4. Verileri Toplama Aracının Geliştirilmesi

Yarı yapılandırılmış görüşme yoluyla toplanan veriler coğrafya öğretmenlerinin Türkiye'nin jeopolitik önemini kavratma da coğrafya dersinin rolüne ilişkin görüşlerini belirtmek amacıyla oluşturulmuştur. Bu amaç doğrultusunda öncelikle ilgili alan yazın taraması yapılmış. Bu çalışmanın sonuçlarına dayalı olarak mülakat soruları oluşturulmuştur (Ek-1). Öğretmenlere ait kişisel bilgileri oluşturmak amacıyla görüşme sorularına demografik bilgi soruları da eklenmiştir.

Araştırmacı tarafından azırlanan görüşme sorularının geçerliliği için uzman görüşleri alınmıştır. Alan uzmanlarının görüşleri doğrultusunda sorulara son şekli verilmiştir. Görüşme sorularını sınamak amacıyla görüşme planının ön testi konusunda önerileri doğrultusunda çalışma grubu dışından öğretmenlerle iki pilot görüşme gerçekleştirilmiştir. Pilot görüşmeler kaydedilmiş ve çözümlenmiştir pilot görüşmenin sonunda görüşülen kişiden sorulara ve görüşmeye ilişkin dönüt istenmiştir. Pilot görüşme kodlanmış ve cevap kalıpları analiz edilmiştir. Araştırmacının danışmanı tarafından dinlenmiş ve görüşme sorularının görüşme yapılan kişinin önerileri doğrultusunda düzenlenmesine karar verilmiştir. Görüşme yapılan kişi görüşme soruları ile ilgili genel olarak olumlu dönüş vermek ile birlikte anlaşılması güç olan ya da yanlış anlaşılabilceğini düşündüğü soruların düzenlenmesine yönelik öneriler de de bulunmuştur.

3.5. Verilerin Toplanması

Görüşmeler durum çalışmalarında kullanılan veri toplama araçlarından biridir (Büyüköztürk vd., 2011). Bu çalışmada veriler mülakat tekniği ile toplanmıştır.

Görüşme nitel araştırmada en sık kullanılan veri toplama aracı olarak bilinmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Görüşme, amacı bilgi toplamak olan bir sohbet olarak tanımlanabilir. Araştırmacılar katılımcıların bakış açılarını anlamak ya da katılımcıların olgu veya olaylara nasıl anlamlar yüklediklerine öğrenmek

istediklerinde görüşme yapmak faydalı bir yöntem olacaktır (Berg ve Lune, 2015).

Görüşmeler resmi olarak yapılandırılmış, yapılandırılmamış ve yarı yapılandırılmış olarak üç şekilde sınıflandırılmaktadır (Berg ve Lune, 2015)

Yarı yapılandırılmış görüşme türü önceden belirlenmiş soruların sorulmasını içerir. Bu sorular genellikle katılımcılara tutarlı bir sırada sorulur, ancak mülakat yapılan görüşmeciler bu sıranın dışına çıkabilmekte ve soruları aldıkları cevaplara göre soruları derinleştirebilmektedirler (Berg ve Lune, 2015).

Bu çalışmadan elde edilen veriler, coğrafya öğretmenlerinin Türkiye'nin jeopolitik konumuna ilişkin görüşlerini belirlemeye imkan tanıyan yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla toplanmıştır. Yapılan görüşmeler coğrafya öğretmenlerinin görev yaptığı okullarda gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılan her bir öğretmene kod isim verilerek yapılan görüşmelerde önceden hazırlanan ve ekte verilen 8 adet soru yönetilmiştir. Yapılan mülakatlar 30 ila 70 dakika arasında bir zaman aralığında gerçekleştirilmiştir ve her bir görüşmenin ortalama süresi 45 dakikadır. Aşağıdaki tabloda coğrafya öğretmenleri ile yapılan görüşmelerin süreleri yer almaktadır.

Tablo-3: Görüşme Süreleri

Kod	(Dak.)
001	56
002	60
003	65
004	45
005	30
006	30
007	25
008	34
009	45
010	50
011	25
012	35

Araştırmacı kendisini Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde yüksek lisans öğrencisi olduğunu ve araştırmayı yüksek lisans tezi için yaptığını belirtmiştir. Katılımcılara yapılan görüşmelerin araştırma verilerini oluşturacağını söylemiştir.

Mülakatların tamamı araştırmacının kendisi tarafından gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı görüşülen her öğretime araştırmanın amacını söyleyerek katılımcılara bu araştırmaya katılımın gönüllülük esasına göre yapıldığını görüşme sürecinde verdikleri bilgilerin gizli kalacağını elde edilen bilgilerin bu araştırmanın dışında başka bir amaçla kesinlikle kullanılmayacağını ve araştırma sonuçlarını yazarken görüşülen bireylerinin isimleri değil onlar için belirlenen kod isimlerin kullanılacağını söylemiştir. Katılımcılara soruların araştırmacı tarafından sorulacak, istenirse sorunun tekrar okunabilecek ve sorular yeterince açık değilse açıklama yapılabileceği, araştırma sorularının katılımcıların bilgilerini ölçmek amacıyla sorulmadığı, onların deneyimlerinden faydalanmak amacı ile sorulduğu özellikle belirtilmiştir.

Görüşme sırasında soruları cevaplayan katılımcılara hiçbir şekilde araştırmacı tarafından müdahale edilmemiş, katılımcıların rahat bir şekilde görüş bildirmelerine imkan sağlanmıştır. Görüşmeler sırasında teşvik edici, yansız olmaya çalışılmış, sorular olabildiğince konuşma ortamında sorulmuştur.

3.6. Verilerin Analizi

Nitel veri analizi araştırmacıların en fazla zorluk çektikleri konulardan biridir. Bu bölüm nitel veri analizi sürecini okuyucu için anlaşılır hale getirmeyi amaçlamaktadır. Araştırmacı verileri analiz etmek amacıyla içerik analiz yapmış ve yorumlayıcı bir yaklaşım benimsemiştir.

Bu araştırmada 12 katılımcı ile yapılan görüşmelerde toplam 90 sayfa görüşme notu elde edilmiştir. Araştırma verilerinin analizinde görüşmelerden elde edilen veriler word belgesi olarak kayıt edilmiştir daha sonra elde edilen bulgular

birleştirilmiştir.

Yapılan düzenlemeler sonucunda coğrafya öğretmenlerinin görüşleri 8 soru başlığı altında frekanslara göre sıralanmıştır. Mülakatlarda katılımcıların sorulara cevap verirken bazı sorularda cevap olarak birden fazla etkenden bahsettikleri görülmüş, bu durum tablo oluşturulurken göz önünde bulundurulup tablolarada yansıtılmıştır.

3.7. Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Araştırmalarda geçerlik ve güvenilirlik, sonuçların inandırıcılığını sağlamadaki en önemli ölçütlerdir. Bunun içinde araştırmada geçerlik ve güvenilirliği test etmesi ve dikkatli bir biçimde rapor etmesi beklenir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu araştırmada geçerlik ve güvenilirliği sağlamak için yapılan çalışmalar aşağıda belirtilmiştir

Geçerlik

Nitel araştırmalarda geçerlik için araştırılan olgu ve olay hakkında bütüncül bir resim ortaya koyabilme de araştırmacının elde ettiği verileri ve ulaştığı sonuçları teyit etmesine yardımcı olacak çeşitleme katılımcı teyidi gibi bazı ek yöntemleri kullanması gerekir (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Ayrıntılı olarak rapor edilmiş araştırmaların tüm aşamaları hakkında açıklamalar yapılmıştır. Araştırmacının aldığı notlar da ifade edilen durumların benzer fikirleri yazabileceğinden dolayı kelimesi kelimesine alıntı yapma bunu önleyici düşüncesi ile görüşülen bireylerden doğrudan alıntılara yer vererek ve bunlardan yola çıkarak sonuçlara nasıl ulaşıldığı açıklanmıştır.

Araştırmanın aşamaları ayrıntılı bir şekilde bilgilendirmeler ile yapılmıştır. Bu bağlamda araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı, veri toplama süreci, verilerin çözümlenmesi ve yorumlanması ayrıntılı bir biçimde tanımlanmıştır

Güvenirlilik

Güvenirlilik ölçme sonuçlarının tekrarlanabilir olması veya tutarlılığın olarak tanımlanmaktadır (Büyüköztürk ve vd., 2008).

Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak amacıyla deneyimli bir öğretim üyesi tarafından ses kayıtları dinlenerek görüşme verilerinin doğruluğu sağlanmıştır. Görüşme verilerindeki bilgiler ayrı ayrı karşılaştırılarak tutarlılığı kontrol edilmiştir.

Araştırmanın dış güvenliğini sağlamak amacıyla araştırmacı araştırması boyunca yapılanları ayrıntılı bir biçimde açıklamıştır. Ayrıca araştırma sürecinde elde edilen veriler araştırmacı tarafından saklanmaktadır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde araştırmaya katılan on iki coğrafya öğretmeni ile yapılan mülakatlar sırasında görüşmelerde elde edilen verilerin analizine yer verilmiştir. Coğrafya öğretmenleriyle yapılan mülakat görüşme verileri yarı-yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı tarafından, yazıya dökümü yapılan görüşmelerin içerik analizi yoluyla çözümlenmesinden elde edilen kategori, kod ve bu kodlara ilişkin frekanslar tablolar şeklinde sunulmuş ve betimlenmiştir. Bilgiler doğrultusunda Türkiye'nin jeopolitik önemi ve bunu kavratma da coğrafya dersinin etkisi ile ilgili oluşturulan 8 sekiz ana konu yer almaktadır. Sorulara alınan cevaplar değerlendirmeleriyle birlikte bu bölümde sunulmuştur.

Araştırmanın bulgularını oluşturan sekiz ana konu aşağıda belirtilmiştir:

- Coğrafya dersinin Türkiye'nin jeopolitik önemini kavratmada etkisi.
- Türkiye'nin dünya üzerindeki siyasi, sosyal, ekonomik ve askeri açıdan önemi ve coğrafya dersi arasındaki ilişki.
- Türkiye'nin gelecekteki rolünün belirlenmesinde coğrafya dersinin yönlendiriciliği.
- Ülke kaynaklarının bilinçli kullanılması coğrafya dersinin katkısı.
- Coğrafya dersinde ülkemizin jeopolitik önemini aktarımı.
- Gençlerimizin Türkiye'nin jeopolitik önemini kavramış bir şuurla yetişmesinde coğrafya dersinde dikkat edilen hususlar.
- Türkiye'nin jeopolitik önemini belirtmede coğrafya dersinde yetersiz görülen hususlar.
- Türkiye'nin jeopolitik konumu ve bu konumun önemini genç nesillere daha iyi kavratmak adına Coğrafya dersinde olması gerektiği düşünülen öneriler.

4.1. Coğrafya dersinin Türkiye'nin jeopolitik önemini kavratma da etkisi

Türkiye'nin jeopolitik önemini lise öğrencilerine kavratma konusunda coğrafya dersinin rolünü belirlemek amacıyla, coğrafya öğretmenlerine “Coğrafya dersinin Türkiye'nin jeopolitik önemini kavratılması da etkili olduğuna inanıyor musunuz? Açıklayınız.” şeklinde soru yöneltilmiştir. Bu soruya verilen cevaplar ve yorumları aşağıda yer almaktadır.

“....Coğrafya dersinin Türkiye'nin jeopolitik önemini öğretmede en önemli ders olması gerektiğini söyleyebilirim. Ancak coğrafya derslerinde hem ders saatinin hem de konunun ele alınış şeklinin bu konuda yetersiz olmasından dolayı kısmen etkili olduğuna inanıyorum. Şu anki şekliyle coğrafya derslerinde öğretmenin kişisel çabasıyla etkilidir ki bu da yetersiz kalır...” (001)

“...Türkiye'nin jeopolitik önemini kavratılması, günümüz dünyasında bulunduğumuz coğrafyanın özelliklerini, ülkemizin bu coğrafyanın bir parçası olduğunu, fiziki özelliklerimizden kültürel zenginliğimize kadar aktarmada coğrafya dersinin önemli ve etkili olduğuna inanmaktayım...”(002)

“...Türkiye'nin coğrafi koordinatlarını komşularını dünya üzerindeki yerini ve önemini kavratmada coğrafya dersinin etkili olduğunu düşünüyorum...”(003)

“...İnanıyorum, çünkü coğrafya dersinde Türkiye'nin dünya üzerindeki yerini ve özelliklerini öğrenen gençler ülkemizin dünyadaki konumunu daha iyi kavlıyor, Türkiye gibi bir ülkede olduğunu, avantaj ve dezavantajlarının neler olduğunu öğrenmiş yaşamanın ne demek oluyolar...”(004)

“...Türkiye'nin jeopolitik önemini kavratmakta coğrafya dersinin etkili olduğuna inanmıyorum. Çünkü ders kitapları bu konuda son derece yetersizdir....”(005)

“...Tamamen ve gerektiği gibi etkili olduğuna inanmıyorum. Ders, müfredat konuları ve işleniş şekli bakımından Türkiye'nin bir ülke olarak önemini anlatmada

yeterli olabilir ancak bu önemin değerlendirilmesi, uygulanması, gençlerin ilerde yetişkin bir birey olarak sürdürecekları hayatlarında yaşantılarına bunu dâhil etmeleri noktasında yetersiz olduğunu düşünüyorum. Ancak bu konuya duyarlı olan coğrafya öğretmenleri tarafından fazladan bilgilendirme yapılarak gençlere faydalı olunabilir ki bu da genel anlamda coğrafya dersinin rolü noktasında yeterli olmaz...”(006)

“...Kısmen inanıyorum, çünkü lise öğrencileri ilköğretim dönemlerinde iken Türkiye coğrafyası ile ilgili çok az bilgilendiriliyorlar. Müfredatta yeterince yer verilmediği gibi lise giriş sınavlarında da coğrafya sorusu olmadığından gençler liseye coğrafya ile ilgili altyapı oluşturmadan geliyorlar. Lise coğrafya müfredatının da doğal sistemler, dünya coğrafyası gibi konulara çok fazla yer verip, Türkiye'nin jeopolitik özelliği ile ilgili konulara yeterince değinmemesi dersin etkisini daha da azaltıyor...”(007)

“...Türkiye'nin jeopolitik önemini kavratmakta coğrafya dersinin etkili olduğuna inanmıyorum. Çünkü ders kitaplarının içerikleri ve müfredat yeterli değil. Coğrafya ders kitaplarının müfredat ve içerik olarak yetersizliğinin yanı sıra aktarılan konularla ilgili somut örneklemelere de yer verilmemiştir. Bu da dersi yetersiz ve etkisiz kılmaktadır...” (008)

“...İnanıyorum çünkü Türkiye'nin dünya üzerinde bulunduğu yerin Asya ve Avrupa kıtaları üzerinde olması, üç tarafının denizlerle çevrili oluşu, iki stratejik işlek boğaza sahip olması coğrafya derslerinde anlatılmaktadır. Doğusunda ve güneyinde petrol ve doğa l gaz bakımından zengin ancak gelişmişlik düzeyi düşük olan ülkelerin varlığı batısında ise bu enerji kaynaklarına ihtiyacı olan sanayileşmiş, gelişmişlik düzeyi yüksek Avrupa ülkelerinin bulunması buna bağlı olarak enerji hatlarının ülkemiz üzerinden geçişi Türkiye' nin jeopolitik önemini gün geçtikçe artırmaktadır. Türkiye'nin kuzeyinde ise doğal gaz, su, orman gibi doğal kaynaklar bakımından zengin olan Rusya Federasyonu bulunmaktadır. Bulduğumuz coğrafya ile ilgili bu özellikler coğrafya derslerinde aktarıldığından Türkiye'nin jeopolitik önemini gençlere kavratma da dersimizin etkili olduğunu düşünmekteyim...”(009)

“...Türkiye'nin gelecekteki yetişkin bireyleri olan ve gelecekte farklı meslek grupların da yaşantılarını sürdürecektir olan, seçimlerde oy kullanacak ya da direkt aktif siyasete atılıp aday olacak, ülke geleceğinde söz sahibi olacak ve anne- baba olarak daha sonraki nesilleri yetiştirecek lise öğrencilerine Türkiye'nin jeopolitik önemini kavratmak son derece önemli ve gereklidir. Ancak mevcut Coğrafya derslerinin bunu gerçekleştirmede yetersiz olduğunu düşünmekteyim. Çünkü, lisede okutulan coğrafya derslerinde ders saati sayısı ve dersin içeriği bu konuda oldukça yetersizdir. Ayrıca; eğitim sistemimize Coğrafya dersinin üniversite sınavında sadece eşit ağırlıktan tercih yapacak öğrenciler için gerekli bir ders olarak görülmesi ve eşit ağırlık öğrencilerine bile coğrafya dersinden üniversite sınavında yöneltilen soruların kısıtlı olması öğrencilerin ülkemizi tanımak, gelecekte buldukları konumlarda buna göre tavır almak, hareket etmek noktasında coğrafya dersinin gerekliliğini ve rolünü idrak edememektedirler. Bu durum dersin etkisini engelleyen unsurlardan biridir...”(010)

“... İnanmıyorum, çünkü lise öğrencilerinin öncelikli amacı YKS de başarılı olmak olduğundan ve sınavda coğrafya dersinden çok az soru geldiğinden öğrenciler bu dersi ciddiye almamaktalar. Ciddiye alsalar bile coğrafya müfredatında Türkiye ile ilgili bilgiler Türkiye'nin fiziki, beşeri ve ekonomik özelliklerinin ötesine geçmediğinden, sadece teorik bilgiler verildiği için Türkiye'nin jeopolitik önemini kavratma da yetersiz kalmaktadır...”(011)

“...Kısmen inanıyorum, çünkü boğazların konumu, geçiş özelliğinde bir ülke olmamızın anlatılması, sahip olduğumuz kaynaklar ve bunların kullanımı ile ilgili bilgiler Türkiye'nin jeopolitik önemini vurgulama da kısmen etkili olmaktadır. Ancak milli bir şuurla ve vatan bilinci oluşturarak bu önemi vurgulayabilmek için dersin içeriğinin daha dolu hale getirilmesi gerekmektedir...”(012)

Coğrafya Öğretmenleri görüşlerine göre oluşturulan bu temada görüşmelerden ortaya çıkan ifadeler ve frekansları Tablo-4’de verilmiştir.

Tablo-4: Coğrafya Dersinin Türkiye’nin Jeopolitik Önemini Kavratmada Etkisi

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Etkili Olduğuna İnanmıyorum	6	50
Etkili Olduğuna İnanıyorum	4	33
Kısmen İnanıyorum	2	17
Toplam	12	100

4.2. Türkiye’nin dünya üzerindeki siyasi, sosyal, ekonomik ve askeri açıdan önemini kavratmada coğrafya dersinin etkisi

Bu konuyu değerlendirebilmek için görüşmecilere “Türkiye’ nin dünya üzerindeki siyasi sosyal ekonomik ve askeri açıdan önemini kavratma da coğrafya dersinin rolü sizce nedir? Açıklayınız.” şeklinde soru yöneltilmiş ve aşağıdaki cevaplar alınmıştır.

“...Bu konu Coğrafya, Tarih ve Milli Güvenlik gibi birden fazla derste konu olarak ele alınıyor ve Coğrafya dersinde daha çok jeopolitik açıdan inceleniyor. Ancak 9. ve 10. sınıftaki coğrafya derslerinde verilen bilgiler bu konuda etkisiz kalıyor. Ders saatinin yetersizliği müfredatın yeteri kadar bu konuya yer vermemesi yüzünden gençler Türkiye’ nin jeopolitik önemini ve coğrafi konumunu kavramadan mezun oluyorlar. Coğrafya ders olarak Türkiye’yi her yönüyle öğretebilecek en uygun dersi iken ders içeriğinin yetersizliğinden dolayı eksik kalıyor...” (001)

“...Siyasi anlamda coğrafya Türkiyenin stratejik konumunun önemini ortaya koymada önemlidir. Ekonomik anlamda tarım, turizm, hayvancılık ve madencilik

gibi konularda Türkiye'nin ne derece önemli olduğunu ve bu ülkenin kaynaklarının bizi ne kadar etkilediğini göstermeye de yardımcı olur...”(002)

“... Türkiye'nin dünya üzerindeki siyasi sosyal ekonomik ve askeri açıdan önemini kavratmak en uygun ders coğrafya olmasına rağmen müfredatın eksikliği ve konuların sadece yüzeysel aktarılması yüzünden coğrafya dersi bu konuda yetersiz kalmaktadır...”(003)

“...Bu konuda coğrafya dersinin önemi çok büyük olduğunu düşünüyorum. Türkiye'nin konumunun yanı sıra diğer ülkelerle olan durumlarını da kavratılması uygun olacaktır. Ağaç yaşken eğilir atasözünün yola çıkarak lise yaşındaki öğrencilere bu konuda temel bilgilerin verilebilmesi önemlidir. Bu arada Türkiye'nin özelliklerini ve önemini kavratırken coğrafya öğretmenlerinin de objektif olarak siyasi görüşlerini yansıtmadan, olduğu gibi genç nesillere öğretmede titizlikle davranmaları gerekir...” (004)

“... Türkiye'nin dünya üzerindeki siyasi sosyal ekonomik ve askeri açıdan önemini kavratmak görevi daha çok coğrafya dersinin ve coğrafya öğretmenlerinin ilgi alanı olması gerekirken sadece tarih derslerinde yüzeysel olarak verilmesi bu konunun yeterlilik noktasında eksik kalmasına neden olmaktadır...” (005)

“....Türkiye'nin dünya üzerindeki önemini kavratmakta en büyük rol coğrafya dersinin olması gerekirken maalesef mevcut coğrafya dersleri işlenirken bu durumdan son derece uzak kaldığını görmekteyiz. Coğrafya; vatan ve millet sevgisi, ülkenin gelecek planları ve programında asıl söz sahibi olan bir ders olması gerekirken, Türkiye; iklimi, bitki örtüsü, dağları ve ovalarından ibaretmiş gibi belli bir sınır dahilinde anlatılmaktadır...”(006)

“...Türkiye' nin çok yönlü olarak özellikleri ve önemini kavratmada ders kitaplarının içerik olarak yetersiz olması, konunun yüzeysel geçirilmesi ve bunun yanısıra bu konuda gerekli şuur oluşturacak alt yapının da ilköğretim döneminde öğrenciler de oluşturulamayışı coğrafya dersinin bu konuda yetersiz kalmasında etkili olduğunu

düşünüyorum....”(007)

“...Coğrafya dersinin Türkiye'nin çok yönlü özellikleri bakımından dünya üzerindeki önemini kavratmak noktasında en fazla role sahip olması gerekirken ders müfredatının çok dolu olması ve bu konuya yeterince yer verilmemesi nedeniyle yetersiz kaldığını düşünüyorum...”(008)

“...Coğrafya dersinde Türkiye'nin dünya üzerindeki önemini kavratmak konusuna yeterince değinilmediğini düşünüyorum. Coğrafya derslerine ait ders kitaplarında Türkiye'nin jeopolitik önemine ilişkin konulara gerektiği kadar yer verilmemektedir. Konunun oldukça yüzeysel geçiştirilmesi bu konuda coğrafya dersini yetersiz kaldığı sonucunu ortaya çıkarmaktadır...”(009)

“...Türkiye'nin dünya üzerindeki siyasi, sosyal, ekonomik ve askeri açıdan önemini kavratmakta coğrafya yegâne derstir. Ancak, üstüne düşen rolü yeterince yerine getirdiğini söylemek mümkün değildir. Bunda ders kitaplarında Türkiye'nin jeopolitik önemine ilişkin konulara fazla yer verilmemesi, coğrafi olarak Türkiye'nin sadece dağları, ovaları ve platolarından bahsedilmesi, iklimi ve bitki örtüsü üzerinde durulması ekonomik faaliyetleri ve yer altı zenginliklerinin yüzeysel ve ezberci bir anlayışla aktarılması etkilidir...”(010)

“...Coğrafya dersinde daha çok Türkiye'nin fiziki ve ekonomik özellikleri üzerinde durulduğundan Türkiye'nin dünya üzerindeki sosyal, ekonomik, askeri gücünün kavratılmasında ders ve içerik yetersiz kalmaktadır...”(011)

“...Türkiye'nin dünya üzerindeki önemini kavratmakta en önemli ve gerekli ders coğrafyadır. Coğrafya ders kitaplarının içeriğinin coğrafi özelliklerimizin iç ve dış politikamıza yansımalarını, geçmişten ve bugünden örneklerle ilişkilendirerek ele alacak şekilde düzenlenmesi bu dersin rolünü tam olarak yerine getirecektir diye düşünmekteyim...”(012)

Tablo-5: Türkiye'nin dünya üzerindeki siyasi, sosyal, ekonomik ve askeri açıdan önemini kavratmada coğrafya dersinin etkisi

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Coğrafyanın rolü yetersizdir	11	99
Coğrafyanın rolü yetersiz	1	1
Toplam	12	100

4.3. Türkiye'nin gelecekteki rolünün belirlenmesinde coğrafya dersinin yönlendiriciliği

Türkiye'nin gelecekteki rolünün belirlenmesinde coğrafya dersinin yönlendirdiğini ölçmek amacıyla coğrafya öğretmenlerine “Türkiye' nin gelecekteki rolünün belirlenmesinde coğrafya dersinin yönlendirici olduğunu düşünüyor musunuz? Nasıl? Açıklayınız.” şeklinde soru yöneltilmiş ve alınan cevaplar aşağıda verilmiştir.

“...kesinlikle düşünüyorum, çünkü coğrafya dersi gençlere Türkiye'nin gelecekteki rolünü öğretmede yön verebilecek en uygun derstir. Gençler Coğrafya dersinde ülkemizi iklimi, yer şekilleri ve bitki örtüsü ile tanırken aynı zamanda ekonomik kaynaklarımız ve ekonomik faaliyetlerimizle de öğrenmektedirler. Böylece gençlerin kendi hayatlarına ve ülkenin geleceğine olan bakış açıları değişebilecektir....” (001)

“...Türkiye, dünya üzerinde bulunduğu matematik konum ve özel konum dolayısıyla, gelişen ekonomisi, sanayi atımları ve tarımsal ürünleri ile daha fazla tanınan saygı gören sözü dinlenen bir güç haline gelmektedir. İnsan-doğa etkileşimini açıklayan coğrafya biliminin etkinliği bu noktada oldukça artmaktadır. Bu nedenle coğrafya dersi Türkiye' nin gelecekteki rolünün belirlenmesinde gençlere rehber konumunda olacaktır...”(003)

“...Hayır düşünmüyorum, Türkiye'nin gelecekteki rolünün belirlenmesinde coğrafya dersi kesinlikle yönlendirici değildir. Çünkü Okullarda coğrafya derslerinde Türkiye ile ilgili verilen bilgiler bu noktada son derece yetersizdir. Öğrencilere bu konuda verilen yetersiz bilgilerde bunu anlayabilecek şuurla ilişkili temel atılmadığından kalıcı olmamaktadır...”(004)

“...Öğrencilerin coğrafya dersi sayesinde Türkiye'ye çok yönlü olarak tanıyarak bu günlerine ve ülkemizin şartlarını doğru değerlendirebilecekleri geleceklerine yön vermede Coğrafya dersinde etkili olduğuna inanıyorum. Geleceğin ekonomistleri idarecileri siyasi ve yöneticileri Coğrafya dersinde verilen bilgilerle doğru yönlendirildiği takdirde ülke şartlarını bilerek görevlerinde daha başarılı olabileceklerdir...”(005)

“...Türkiye'nin gelecekteki rolünün belirlenmesinde coğrafya dersinin yönlendirici olduğunu düşünüyorum, fakat şu anki içeriği ile yetersiz görüyorum...”(006)

“...Coğrafya dersinin yönlendirici olduğunu düşünüyorum. Gerek Türkiye' nin yeraltı ve yer üstü kaynakları, gerekse nüfus potansiyelinin bilinmesi, Türkiye' nin gelecekteki rolü üzerinde etkindir. Bunların bilinçli kullanılması, değerlendirilmesi ileride güce dönüşebilir. Coğrafya dersi sayesinde öğrencilere bu yönlendirmeyi ve bilinci kazandırabiliriz....”(007)

“...Türkiye'nin gelecekteki rolünün belirlenmesinde coğrafya dersinin yönlendirici olduğunu kesinlikle düşünüyorum çünkü Türkiye' nin beşeri ve fiziki potansiyelinin bilinmesi ileride oluşacak durumlara göre nasıl kullanılabileceğini bilinçli bir şekilde kavratılması geleceğin bireyleri ve yöneticileri olacak gençlerimiz değerli bir hazineye dönüşebilir...”(008)

“...lise öğrencilerini Türkiye' nin gelecekteki rolünün belirlenmesinde şuurla oluşturmak ve bilgilendirmek için yönlendiriciliği en fazla olan ders coğrafyadır...”(009)

“...Türkiye'nin gelecekteki rolünün belirlenmesinde coğrafya dersi kısmen etkilidir. Her yönüyle Türkiye' nin anlatıldığı coğrafya dersinin bu konuda daha yönlendirici olabilmesi için coğrafya ders müfredatında daha kapsamlı ele alınması gerektiğine inanıyorum. Şu anki şekli ile öğretmenlerin kişisel gayretleri sonucunda etkili olmaya çalışılmaktadır...”(010)

“...Kesinlikle evet. Türkiye'nin elinde bulunan genç nüfus, enerji kaynakları, tarım alanları, madenler, Türkiye'nin coğrafi konumunun kavratılması, bir ders olarak değil genel kültür olarak her Türk gencine verilmesi gereken bilgilerdir. Bu bilgilere sahip olan gençlerin gelecekte üstlendikleri görevler ne olursa olsun ülkemizin menfaatlerini koruyarak hareket edeceklerine inanmaktayım...”(011)

“...Hızla gelişen teknoloji dünyasında milletler sosyal, kültürel ve bilimsel açıdan ön sırada yer alabilmek için sahip oldukları coğrafyanın önemini bilerek çalışmalar yapmaktadırlar. Ülkemizin gelecekte gelişmiş ülkeler sınıfında yer alabilmesi için bizim de sahip olduğumuz değerlerimizi, kaynaklarımızı ve güçlerimizi bilerek hareket edebilmemiz de coğrafya dersi son derece etkilidir...”(012)

Tablo-6: Türkiye'nin Gelecekteki Rolünün Belirlenmesinde Coğrafya Dersinin Yönlendiriciliği

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Yönlendiricidir	7	58
Kesinlikle Yönlendiricidir	3	25
Kısmen Yönlendiricidir	2	17
Toplam	12	100

4.4. Ülke kaynaklarının bilinçli kullanılmasında coğrafya dersinin rolü

Türkiye'nin kaynaklarının bilinçli olarak kullanılmasında coğrafya dersinin katkısını araştırmak amacıyla görüşmecilere “Ülke kaynaklarının bilinçli kullanılmasında coğrafya dersinin katkısı nedir? Açıklayınız.” şeklinde soru yönelmiştir. Bu soruya alınan cevaplar aşağıda verilmiştir.

“... Liselerdeki eğitim programı içerisinde ülke kaynakları hakkında bilgilendirme yapılan ve bu kaynakların nasıl kullanılacağına dair yönlendirme de bulunan tek ders coğrafyadır. Ülke kaynaklarını gençlere aktarma noktasında yeterli gözükse de, müfredat bu kaynakların bilinçli kullanımını noktasında içerik olarak yetersizdir. Coğrafya ders kitaplarında kaynakların nasıl kullanılabileceğine dair bilgilendirmelere daha fazla yer verilirse daha etkili olacaktır...”(001)

“...Ülke kaynaklarının bilinçli kullanılmasında gençleri yönlendirebilecek en doğru ders coğrafyadır. Buna rağmen coğrafya dersinde çevreci yaklaşımlarla ve yenilenebilir enerji kaynaklarının tanıtımıyla müfredatın desteklenmesi, mevcut kaynaklarımızın en iyi şekilde nasıl kullanılabileceğine dair örneklemelerle bilgi verilmesi coğrafya dersinin bu konuda katkısını artıracaktır...”(002)

“...MEB coğrafya ders kitaplarında ülke kaynakları hakkında bilgi verilmesine rağmen bu kaynakların bilinçli kullanılması konusuna daha kapsamlı yer verilmediğinden coğrafya dersi tam yeterli olamamaktadır. Oysa Türkiye' nin kaynaklarını ve bunların bilinçli kullanılmasının getireceği faydaları aktarabilecek en uygun ders coğrafyadır...”(003)

“...Türkiye'nin kaynaklarının neler olduğunu bilmek, bu kaynakların miktarlarını, hangi alanlarda kullanılabileceğini, diğer ülkelerin bu kaynaklara olan ihtiyaçlarını coğrafya dersinde bir bütün olarak verebildiğimiz takdirde; ülkemizin geleceğini oluşturan gençler birer yetişkin olarak hayatı atıldıkları dönemde buldukları konular meslekler ne olursa olsun bilinçli bir vatandaş olarak ülke kaynaklarını Türkiye'nin menfaatleri doğrultusunda bir güç olarak

algılayıp daha bilinçli davranacaklardır. ...”(004)

“...Coğrafya dersi ülke kaynaklarının doğru kullanılması ve bu kaynakların önemini öğretme noktasında temel düzeyde de olsa bilgi veren bir derstir....”(005)

“....Ülke kaynaklarının bilinçli kullanılmasında coğrafya dersi en temel ders olması gerekirken bu konuda yetersiz kalmaktadır. Çünkü ders kitaplarında ülkemizin kaynakları ile ilgili hangi kaynaklara sahip olduğumuz, bu kaynakların buldukları yerler ve hangi alanlarda kullanıldıkları gibi temel bilgiler verilmektedir. Ancak bu kaynakların Türkiye' nin menfaatleri doğrultusunda nasıl bir güce dönüşeceği ya da nasıl kullanılacağı konusunda bilinç oluşturacak şekilde bilgilendirme ve yönlendirmelere yer verilmemektedir. Bu durumda coğrafya dersi eksik kalmaktadır....”(006)

“...Coğrafya dersinin asıl amacının geleceğin yetişkin bireylerini oluşturacak olan gençlere ülke kaynaklarının nasıl tasarruflu kullanılabileceğini ve böylece bu kaynaklardan uzun vadede nasıl faydalanılacağını kavratmak olarak düşünmekteyim. Gençler, kaynaklarımızı doğru kullanmadığımız takdirde zamanla kendi kendimize yetmekten uzaklaşıp, dışa bağımlı hale gelebileceğimizi, böyle bir durumda da sadece ekonomik anlamda değil, devlet olarak dış politikada da bağımsızlığımızdan uzaklaşabileceğimizi idrak etmeli....”(007)

“...Ülke kaynaklarının bilinçli kullanılmasında coğrafya dersinin kısmen etkili olduğunu düşünüyorum. Çünkü MEB coğrafya ders kitaplarında kaynaklarımıza yer verilmesine rağmen bilinçli kullanımı ilişkin yeterli bilgi verilmemektedir....”(008)

“...Ülkemizde var olan mevcut kaynaklar sınırsız değildir. Örneğin petrol, kömür, doğalgaz ülke ihtiyaçlarını karşılamakta yetersiz kaldığı gibi günden güne de azalmaktadır. Su kaynaklarımız, tarım toprakları, ormanlar ve doğal güzellikler akıllıca kullanılmak zorundadır. Ya değilse gelecek nesilleri çok zor günler bekleyecektir. Bu kaynakların en verimli ve bilinçli şekilde kullanılması da ancak coğrafya sayesinde gerçekleştirilebilir....”(009)

“...Enerji kaynaklarımızın bilinçli kullanılabilmesi noktasında coğrafya dersinin etkili olabilmesi için ders kitaplarında kaynaklarımızın neler olduğu, yerleri hakkında bilgi verirken, bilinçli kullanımı noktasında da açıklayıcı bilgilere yer verilmesi gerekir. Ayrıca lise öğrencilerinin derslere bakış açılarında üniversite giriş sınavı etkili olduğundan coğrafya ile ilgili sınavda sorulan soruların da içerik olarak bu konuları kapsamaması gerekmektedir. Çünkü maalesef öğrenciler üniversite giriş sınavında sorulmayan konu ve dersleri ciddiye almamaktadırlar...”(010)

“...Ülke kaynaklarının bilinçli kullanılmasında bu kaynaklarımızın anlatıldığı coğrafya dersinin en önemli katkıya sahip olması gerekir. Ancak ders kitaplarının içeriğinde kaynaklarımızla ilgili bilgiler tam olarak verilmesine rağmen bunların bilinçli kullanımına ilişkin bilgilendirme ve örnekler eksik kalabilmektedir...”(011)

“...Türkiye 'nin kaynaklarının anlatıldığı tek ders coğrafyadır. Bu nedenle de kaynaklarımızın bilinçli kullanılması noktasında en etkili ders konumundadır kaynaklarımızın neler olduğu miktarları kullanım alanları tüketebilir ligleri önemleri ve satışı ile ilgili bilgilerin sık sık güncellenerek milli bir şuurla aktarılması dersin katkısını daha da artıracığına inanmaktayım...”(012)

Tablo-7: Ülke Kaynaklarının Bilinçli Kullanılmasında Coğrafya Dersinin Katkısı

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Katkısı vardır, Ancak yetersizdir	10	83
Katkısı vardır	2	17
Toplam	12	100

4.5. Türkiye'nin jeopolitik öneminin coğrafya dersinde doğru aktarımına yönelik öğretimi

Coğrafya derslerinde ülkemizin jeopolitik öneminin yeterince aktarılıp aktarılmadığını değerlendirmek amacıyla görüşme yapılan öğretmenlere “Coğrafya dersinde ülkemizin jeopolitik öneminin doğru aktarılmasına katkı sağlayacak şekilde öğretildiği ne inaniyor musunuz? Nasıl? Açıklayınız.” şeklinde yöneltilmiştir. Bu soruya alınan cevaplar aşağıda yer almaktadır.

“... Coğrafya derslerinde coğrafya müfredatın içeriğine bakıldığında Türkiye'yi sadece şekilsel olarak ezberci bir yaklaşımla anlattığımızı söyleyebilirim. Ülkemizin jeopolitik önemini doğru aktarabilmek için bu çerçevede doğru bir müfredata ihtiyacımız var...”(001)

“...Coğrafya dersinde ülkemizin her yönüyle doğru anlatıldığına inanmaktayım. Ülkemizin Coğrafya dersinde jeopolitik önemini uygun olarak daha kapsamlı bir müfredatla aktarılması bu konuda coğrafya öğretmenlerinin işini kolaylaştıracaktır...”(002)

“...Konuya Coğrafya dersinde yer verilse de içerik olarak çok yetersiz. Öğrencilere ülkemizle ilgili bu konuda bilinç oluşturmada eksik kalıyor...”(003)

“...Aslında bu konunun çok yerinde ve mantıklı bir başlık olduğuna inanıyorum, lakin içeriğinin boş ve maddelerden ibaret olduğunu düşünüyorum. 3-5 madde ile geçilen bir içeriğe sahip ve gerekli bilinç pek oluşturulamıyor diye düşünmekteyim...”(004)

“...Coğrafya ders kitaplarından Türkiye'nin jeopolitik önemine ilişkin konular içerik olarak yetersizdir. Öğrencilerin Türkiye'nin önemini anlamasına ve olaylar arasında kolayca bağ kurabilmesinde etkisi sınırlı olmaktadır. Türkiye'nin jeopolitik önemini öğretmek için coğrafya dersinde coğrafi özelliklerini diğer birimlerle de ilişkili

olarak aktarmakta gereklidir...”(005)

“...Coğrafya dersinin ülkemizin jeopolitik önemini doğru aktarılmasına katkı sağlayacak şekilde öğrettiğine inanmıyorum. Bunun için hem ders saati yetersiz hemde konu kapsamı çok kısıtlı...”(006)

“...Coğrafya derslerinde MEB politikasının yanında öğretmen duruşunun da çok önemli olduğunu düşünmekteyim. Öğretmen; ülkemizi doğru tanır, önemini kavrar ve ülkemiz üzerinde oynanan oyunları yeterince idrak ederse öğrencilerine de bu konuda milli bir şuurla katkıda bulunabilir. Bu nedenle coğrafya kitaplarının bu konuyu amaç edinmiş şekilde başlıklar altında barındırması, öğretmenlerinde ülkemizin geleceği için Türkiye'nin jeopolitik önemini coğrafi özelliklerimiz ile günümüz politikalarını ilişkilendirerek aktarması gerektiğine inanmaktayım ...”(007)

“...Maalesef ülkemizin jeopolitik öneminin Coğrafya dersinde doğru aktarıldığını düşünmüyorum. Bunda her şeyden önce öğretmenlerin yeterince donanıma sahip olmadığını, bu konuda yeterince emek sarf etmediğini söyleyebilirim. Her ne kadarda müfredatta bu konuya yeterince yer verilmese de öğretmenlerin kişisel gayreti ile doğru aktarım sağlanabileceğine inanıyorum...”(008)

“...Ülkemizin jeopolitik önemini doğru aktarabilmek için ülkemizin coğrafyasını öğrenmek kadar dış politikasını da öğrenmek gerektiğine inanmaktayım. Ancak ülkemizin istikrarlı sürdürülebilir bir dış politikasının olmaması, dost ülkeler müttefik ülkeler kavramının kısa süreler de değişmesi, dış politika hedeflerimizi anlamamızı ve anlatmamızı güçleştirmektedir. Bu nedenle jeopolitik önemi bizi aktarırken de yüzeysel bilgiler verilip geçiştirilmektedir...”(009)

“...Lise MEB ders kitaplarına bakıldığında dünyanın şekli ve hareketlerinden harita bilgisine, iklim bilgisinden dünya nüfusuna ülkeler coğrafyasına kadar, yani coğrafya ait ne kadar başlık varsa hepsine yer verilmiştir. Bir de bunların içine her yönüyle Türkiye'miz yerleştirilmiştir. Bu kadar başlığın içinde ülkemizin jeopolitik önemini doğru anlatmak pek mümkün olmamaktadır. Geniş müfredatı kısıtlı ders saatiyle

yetiştirmek, öğrencileri üniversite sınavlarına hazırlamak kaygısıyla hareket ettiğimizden aslında en önemli amacımızdan yani gelecekte ülkemize yön verecek olan gençlere Türkiye'mizi önemine uygun şekilde anlatamamaktayız...” (010)

“...Türkiye'nin jeopolitik önemini doğru aktarılmasında coğrafya dersinin eksik kaldığını düşünmekteyim. Jeopolitik önem diğer ülkelere göre bizim bir ayrıcalığımızdır. Kendi ülkemizin ayrıcalıklarını öğrenirken bunları dünya siyasetinde nasıl kullanabiliriz ne yapabiliriz noktasında bilgilere de yer verilmesi gerekmektedir...”(011)

“...2017 yılında yenilenen coğrafya öğretim programında Türkiye'mizin jeopolitik konumuna ve önemine ilişkin bilgiler her sınıf seviyesinde değişik konularda işlenmektedir. Eskiye oranla şu anki şekli coğrafya dersinin ülkemizin jeopolitik önemini doğru kavratma da daha yeterlidir...”(012)

Tablo-8: Türkiye'nin Jeopolitik Önemiinin Coğrafya Dersinde Yeterince Aktarılabilmesi

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Müfredatın eksik olmasından dolayı yeterince aktarılamamakta	12	100
Toplam	12	100

4.6. Gençlerin ülkemizin jeopolitik önemini kavramış bir şuurla yetişmesinde öğretmenlerin dikkat ettiği hususlar

Coğrafya öğretmenlerinin coğrafya dersini anlatırken öğrencilerin Türkiye'nin jeopolitik önemini kavramış bir şuurla yetiştirilebilmesi için nelere dikkat ettiklerini görmek amacıyla görüşmecilere “Gençlerin ülkemizin jeopolitik önemini kavramış bir şuurla yetişmesinde coğrafya dersinde nelere dikkat ediyorsunuz? Açıklayınız.” şeklinde soru yönetilmiştir. Alınan cevaplar aşağıda yer

almaktadır.

“...Her şeyden önce bir Coğrafya öğretmeni olarak kendimin bilinçli olması gerektiğine inanıyorum. Ders kitabında sınırlı olarak yer verilen jeopolitik konumumuzla ilişkili son güncel verileri takip etmeye çalışıyorum. Müfredatta yer alan bilgileri edindiğim güncel bilgilerle birleştirip, güncel olaylarla da ilişkilendirerek aktarıyorum. Ayrıca dijital ortamda bulunan ve öğrencilerin daha çok ilgisini çekeceğini düşündüğüm materyalleri de kullanmaya çalışıyorum. Konuyu görselleştirmek Türkiye' nin coğrafyasının güncel iç ve dış politika ile etkileşimini kurarak aktarmak öğrenciler üzerinde daha etkili olabiliyor...”(001)

“...Ülkemizin fiziki, beşeri ve ekonomik özelliklerini aktarırken tarihsel süreç içerisinde bu özelliklerinden dolayı yaşamış olduğu olumlu ve olumsuz olayları da anlatıyorum. Bulduğumuz coğrafyada diğer devletler ile kaynaklar ve ulaşımı noktasında ilişkilerimizi de aktarıyorum. Ayrıca enerji kaynaklarımızın tükenebilirliği ve bazı enerji kaynaklarını dışarıdan satın aldığımızı vurgulayarak kaynakların etkili ve verimli kullanılması konusunda da bilgilendirme yapıyorum...”(002)

“...Jeopolitik nedir? Sorusuna önem veriyorum. Öğrencilerimi bu konuda ödevlendirerek kendi topladıkları bilgileri sınıfa getirmelerini istiyorum. Öğrencilerin toplamış oldukları bilgilerle ders kitabındaki bilgileri birleştirerek öğrencilerle birlikte jeopolitik kavramını şekillendiriyoruz...”(003)

“...Derslerimde ülkemize anlatırken milli ve manevi değerlerimize de vurgu yapmaya çalışıyorum. Gençler Türkiye' nin sadece yerini, sınırlarını, kaynaklarını ve bunların önemini bilerek, bu konuda tam bir şuura ulaşamazlar düşüncesindeyim. Ayrıca son yıllarda bulduğumuz coğrafya üzerinde emperyalist devletlerin neler yapmaya çalıştıklarını da coğrafyamız ile ilişkisi üzerinde durarak aktarıyorum. Coğrafyamızın önemini milli bir şuurla birlikte verildiğinde gençlerde Türkiye'nin jeopolitik önemini daha kalıcı olarak öğretileneğine inanıyorum...”(004)

“...Derslerimde Öncelikle ülkemizin genel potansiyeli hakkında geniş bilgilendirme yapıp komşumuz olan ülkelerin bizimle ilgili amaçlarına değiniyorum. Gençlerin dikkatini ülkemizin jeopolitik önemine çekebilmek için Türkiye' nin sahip olduğu nitelikleri gelişmiş büyük devletlerin sahip olması durumunda neler yapabilecekleri hakkında yorumlar yapıp bu konuda bilinçli olmalarını sağlamaya çalışıyorum...”(005)

“... Güncel verileri kullanarak doğru ve gerçek bilgiler vermeye çalışıyorum. Medyadan duydukları ile edindikleri taraflı bilgiler yerine coğrafi özellikleri ile iç ve dış politikamıza etkilerini objektif olarak ve milli bir şuurla aktarıyorum...”(006)

“... Türkiye'nin jeopolitik önemini kavramış bir şurada yetişmesi için, öğrencilerime ülkemizi ezbere bilgiler yerine, görsel materyaller kullanarak, haritalardan yararlanarak aktarırken, ülkemizin jeopolitik önemi ile ilişkili güncel haberleri de takip etmelerini istiyorum...”(007)

“... Ülkemizin geç çok önemli ticaret yollarının güzergâhı üzerinde olduğunu, iklim özelliklerimizle, su kaynaklarımızla, doğal güzelliklerimizle dünyanın tüm güçlü ve büyük devletlerinin göz koyduğu bir coğrafyada yaşadığımızı, Bu nedenle de ülkemize ve kaynaklarımıza sahip çıkmanın çok önemli olduğunu aktarıyorum. Bu bilgilerin kalıcı olabilmesi ve dikkat çekmesi için geçmişten olaylarla örneklendiriyorum...”(008)

“...Öğrencilerimin Türkiye' nin jeopolitik önemini kavramış bir şuurla yetişebilmesi için tamamen kendi bilgilerimle ve sorumluluk duygumla hareket ediyorum. Milli bilince, vatan sevgisine sahip olmaları, yurttaş bilinciyle hareket etmeleri dünyada ve ülkemizde gelişen siyasi, sosyal ve ekonomik olaylara duyarlı olmaları konusunda en uygun düşünce ve davranışları benimsemeleri için çalışıyorum...”(009)

“...Bu konuda gençlerimize ülkemizin sahip olduğu stratejik önemi, doğal zenginliklerimizi kavramaya çalışıyorum. Ayrıca ülkemizin etrafında sürüp giden

siyasi ve sosyal sorunları iyi tanımaları ve analiz etmeleri için coğrafyamızın özellikleri ile güncel olayları ilişkilendirmeleri sağlıyorum...”(010)

“...Gençlerin ülkemizin jeopolitik önemini kavramış bir şura ulaşabilmesi için öncelikle milli duygularının gelişmiş olması gerektiğine inanıyorum. Bu doğrultuda gençlere vatanını, devletini ve milletini seven kıymetini bilen bir eğitimci olarak fikirlerimle örnek oluyorum. Sahip olduğumuz coğrafyanın vatanımız olmanın yansıra kaderimiz olduğunu, şu an ve gelecekte kalkınmamızdan iç ve dış politikamıza kadar her konuda etkili olduğunu örneklerle açıklıyorum...”(011)

“...Ülkemizin sahip olduğu coğrafi özellikleri ve bunların jeopolitik konuma etkisini kavratmak için diğer ülkelerle bizim coğrafyamızı karşılaştırarak anlatıyorum. Böylece gençler bir yandan ne kadar şanslı olduğumuzu görürken bir yandan da başka devletlerin bizimle olan ilişkilerini daha iyi kavıyor ve ülke menfaatlerini koruyacak şura ulaşmalarını sağlıyorum...”(012)

Tablo-9: Türkiye'nin Jeopolitik Önemi Kavratmada Dikkat Edilen Hususlar

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Milli değerlerle ve tarihle ilişkilendirme	6	50
Güncel ekonomik ve siyasi gelişmelerle ilişkilendirme	2	17
İç ve dış politika ile ilişkilendirme	4	33
Toplam	12	100

4.7. Türkiye' nin jeopolitik önemini kavratmada coğrafya dersinde görülen yetersizlikler

Coğrafya dersinin ülkemizin jeopolitik önemini kavratma konusunda yetersiz kaldığı noktalar varsa bu durumu öğretmenlerin bakış açısıyla tespit edebilmek amacıyla coğrafya öğretmenlerine “Türkiye'nin jeopolitik önemini belirtmede coğrafya dersinde yetersiz gördüğünüz noktalar var mı? varsa açıklayınız.” şeklinde soru yöneltilmiştir. Alınan cevaplar aşağıda yer almaktadır.

“... MEB coğrafya ders kitaplarında Türkiye'nin jeopolitik önemini ilişkin yeterince bilgi verilmemektedir. Türkiye'nin fiziki ve beşeri özellikleri, yeraltı kaynakları ezberci bir yaklaşımla ele alınmakta, bu niteliklerimizin iç ve dış politika ile bağlantısı iredelenerek anlatılmamaktadır...”(001)

“...Ülkemizin ekonomik koşulları göz önüne alındığında öğretmenlerimizin ve öğrencilerin Türkiye'nin çeşitli bölgelerini gezip görerek tanımaları gerektiğine inanıyorum. Ayrıca gelişmiş ve gelişmemiş ülkelerden birer örnek ülke seçip bu ülkelere coğrafya öğretmenlerini göndererek öğretmenlerin gözlemlerini ülkemiz ile kıyaslayarak öğrencilere aktarılması gerektiğine inanıyorum. Türkiye' nin jeopolitik konumunun MEB ders kitaplarında ezberci bir yaklaşımla öğrencinin dikkatini çekmekten uzak teorik bilgiler şeklinde aktarıldığını düşünüyorum. Coğrafya dersinin amacı Türkiye'ye vatan bilinci ile öğretmek olmalı...”(002)

“...Türkiye'nin jeopolitik önemi anlatılırken dünya ülkelerinin Türkiye üzerindeki siyasetinin de aktarılması gerektiğini düşünüyorum. Sadece ülkemizin özelliklerini vererek jeopolitik önemimizi yeterince vurgulayamayız...”(003)

“... Yetersizliğin dersin uygulayıcısı olan öğretmenlerde ve ders kitaplarında olduğunu düşünmekteyim. Kitaplar sadece Türkiye'nin fiziki ve beşeri özelliklerini ezberci bir yaklaşımla verirken öğretmenler de bunun dışına çıkmamaktadır...”(004)

“...ders kitaplarında Türkiye'nin jeopolitik önemini yeterince işlenmediği

düşünmekteyim. ...”(005)

“...Türkiye'nin jeopolitik önemini aktarmak için coğrafya dersine ayrılan süre yetersizdir. Ayrıca ders kitaplarının içeriği de maddelerden öteye geçmemektedir. Kitaplarda konunun ele alınış şekli ve ders saatinin yetersiz olması öğrencilerle karşılıklı diyalog halinde konunun sağlıklı bir şekilde işlenmesine izin vermemektedir...”(006)

“... Coğrafya dersi Türkiye'nin jeopolitik önemini kavratma da son derece yetersizdir, bunda da temel faktör ders kitaplarında konunun kapsamlı olarak ele alınmamasıdır...”(007)

“...Coğrafya dersinin bu konuda yetersiz olduğu noktalar; ders kitaplarındaki bilgilerin güncellenmemesi, Türkiye'nin çevresindeki tehditlerle ilişkilendirilmesi, Türkiye'nin coğrafi özelliklerinin milli bir politika çerçevesinde ele alınmasıdır...”(008)

“...Eksiklik jeopolitik konusunu son derece sık olarak ele alınmamasıdır...”(009)

“...Türkiye 'nin jeopolitik önemini doğru aktarabilmek için ders kitaplarında bu konuya yeterince önem verilmediğini düşünmekteyim. Ayrıca öğrenciler İlköğretim süresince coğrafyamız ile ilgili temel bilgileri bile öğrenmeden gelmektedirler. Eksiklik sadece lisede ki ders kitaplarında değil lise öncesi eğitimde de gençlerin Türkiye hakkında yeterince bilgiye sahip olmamalarıdır...”(0010)

“...Temel eksiklik ders kitaplarında olup konunun ele alınış biçimi ve güncel gelişmelerle ilişkilendirme açısından yetersiz olmasıdır....”(011)

“... Türkiye' nin jeopolitik önemi, müfredatta ülkemizin fiziki ve beşeri özellikleri ve ekonomik zenginlikleri verilerek ele alınmakta olduğu görülmektedir. Ancak bu durumun iç ve dış politikamızı nasıl etkilediği hakkında bilgi verilmemektedir...”(012)

Tablo-10: Türkiye'nin Jeopolitik Önemi Kavratmada Coğrafya Dersinde Görülen Yetersizlikler

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Ezberci Yaklaşım	3	25
İç Ve Dış Politika İle İlişkili Değil	2	17
Tarihsel Gelişimden Uzak	2	17
Ders Kitaplarında İçerik Yetersiz	5	41
Toplam	12	100

4.8. Türkiye'nin jeopolitik konumunu ve önemini daha iyi kavratılmak adına Coğrafya dersinde olması gereken öneriler

Türkiye'nin jeopolitik konumunu ve bu konumun önemini kavratmak için coğrafya dersinde olması gereken önerilerini öğrenmek amacıyla coğrafya öğretmenlerine “Türkiye'nin jeopolitik konumunu ve bu konumun önemi gençlere daha iyi kavratılmak adına coğrafya dersinde olması gerektiğini düşündüğünüz önerileriniz nelerdir? Açıklayınız.” şeklinde soru yönetilmiştir. Görüşmecilerin bu soruya vermiş oldukları cevaplar aşağıda yer almaktadır.

“...Coğrafya dersinin ders saati artırılmalı, müfredatta Türkiye'nin jeopolitik önemini daha fazla yer verilmeli bilgiler somut örneklerle açıklanmalı...”(001)

“... Gençler lise dönemine başlamadan önce İlköğretimde iken coğrafyamızı tanımaları sağlanmalı liseye geldiklerinde ise coğrafi özellikler aktarılırken milli bir şuurla birlikte açıklayabileceğimiz şekilde bir müfredatla karşılaşmalılar. Hatta Türkiye'nin jeopolitik konumu ve önemi ayrı bir ders olarak okutulabilmeli...”(002)

“...Coğrafya dersleri uygulamalı olabilmeli, gezilerle ve harita çizimleri ile anlatılan konu desteklenmeli, dünya coğrafyası anlatılırken ağırlık Türkiye üzerinde olmalı...”(003)

“...Coğrafya derslerinin en az bir dönemi Türkiye'nin jeopolitik önemini ayrılmalı. MEB müfredatları bu konuya daha fazla yer vermeli. Coğrafya kitapları hazırlanırken tamamen bilimsel verilerden oluşmamalı. Millî bir dille ve vatan şuuruna oluşturacak şekilde aktarılmalı. Jeopolitik önemi doğru kalabilmek için dış politika konularına dünya siyasetine ve Türkiye'yi etkileyen dış tehditlere de mutlaka yer verilmeli...” (004)

“...Türkiye'nin jeopolitik konumu ve önemi ayrı bir ders olarak okutulmalı. Lise öğrencilerinin hedefi bir sonraki hayatları olan Üniversite döneminde hazırlık olduğundan YKS’de karşılaşacakları sorunlara yönelik ders çalıştıklarında bu konu mutlaka üniversiteye giriş sınavlarında karşılıklarına çıkmalı...”(005)

“...Coğrafya ders kitaplarının içeriği bu konuyu detaylı bir şekilde ele alacak biçimde değiştirilmeli. Coğrafya ders saati artırılmalı. Türkiye' nin jeopolitik konumu ve önemi ayrı bir ders olarak verilmeli. Lise öğrencilerine coğrafya TYT sınavında sadece 5 tane soru ile karşılıklarına çıkan bir dert olmaktan çıkartılmalı. Bir vatandaş olarak ülkemizi tanımanın, coğrafyamızın bir vatan olarak milli bir şuurla öğrenmenin bilinci aşılmalı...”(006)

“...Türkiye'nin jeopolitik konumu ve önemi ayrı bir ders olarak okutulmalı. Coğrafya dersleri görsellerle ve gezilerle mutlaka desteklenmeli. Türkiye coğrafyası ile ilgili konular milli bir şuurla ele alınmalı...”(007)

“... Türkiye coğrafyası anlatılırken vatan ve millet olmanın şuurunu ile birlikte anlatılmalı ki gençler Türkiye'mizin önemini kavrayabilsinler...”(008)

“...Lise öğrencileri maalesef üniversiteye giriş sınavında sonu gelmeyen dersleri dinlemek ve öğrenmek istememekteler. Bu nedenle öncelikle eğitim sisteminde bu

sorun çözüme kavuşturulmalı. Türkiye coğrafyası sadece ezbere bilgilerden oluşan bir konu olarak değil milli bir şuurla vatan bilinci oluşturularak, ayrıca iç ve dış politikamızda da ilişkilendirilerek işlenmelidir...”(009)

“...Türkiye'nin jeopolitik önemi bir ders olarak anlatılmalı. Sadece teorik bilgiler ile değil milli ve siyasi bir yaklaşımla ele alınmalı...”(010)

“...Öğrencilere Türkiye'yi tanımanın günlük hayatta önemli bir karşılığının olacağı öğretilmeli. Coğrafya dersinin müfredatı bu doğrultuda zenginleştirilmeli. Mesela ekonomik kaynaklarımız anlatılırken bu kaynakların bilinçli kullanımı ile ilişkili bilgilerde verilmeli. Ayrıca insan unsurunun bir ülkenin kalkınmasında en büyük etken olduğu unutulmamalı...”(011)

“...Öncelikle eğitim politikası olarak coğrafya dersini sevdirecek şekilde düzenlenmesi gerekir Ayrıca Türkiye'nin jeopolitik önemini doğru bir şekilde verebilmek için siyaset biliminde yararlanmalı. Üniversite sınavına girişte Coğrafya dersinden çok az soru sorulduğundan Coğrafya dersi öğrenilmesi gereksiz bir ders olarak görülmektedir ki bu anlayışında yıkılması gerekir...”(012)

Tablo-11: Türkiye'nin Jeopolitik Önemini Kavratmada Coğrafya Dersine Öneriler

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Ders Kitaplarında Konuya Daha Çok Ve Ayrıntılı Yer Verilmeli	2	17
İlköğretimde Bu Konuda Temel Bilgi Verilmeli	1	8
Gezi, Harita Gibi Somut Olaylarla Desteklenmeli	1	8
Milli Bir Şuur Ve Vatan Duygusuyla Ele Alınıp Dünya Siyasetiyle İlikilendirilmeli	6	50
YKS'de Bu Konudan Soru Sorulmalı	2	17
Toplam	12	100

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmada elde edilen bulgulara dayanılarak ulaşılan sonuçlara uygulamaya ve ileri araştırmalara yönelik önerilere yer verilmiştir.

5.1. SONUÇ VE TARTIŞMA

Türkiye ekonomik gelişmeleri, siyasi istikrarı ile bölgede önemli bir güç haline gelmiştir. Türkiye; devletlerarası ticaretin, ulaşımın, enerji nakillerinin ve Batı, Rus, Asya, Arap, Afrika kültürlerinin, Hristiyan ve İslam dünyasının kesişme noktasında yer alan Müslüman bir ülkedir. Türkiye; genç, görece eğitilmiş, büyük nüfusa sahip ve dünya'nın ilk 20 ekonomisinden biridir. Türkiye BM ve NATO üyesi olup, AB üyeliği için müzakere sürecindedir ve küresel organizasyonlara dahil olmuştur. Türkiye hem Türk Cumhuriyetleri hem de müslüman ülkeler üzerinde etkinliği olabilecek konumdadır. Atatürk; Türk milletinin, silah kadar makine de tutmaya yaraşan kudretli eli ve milli olduğuna inandığı işlerde ve zamanlarda tarihin akışını değiştirecek kahramanlıkla ortaya çıkan yüksek benliğini kalkınma için en önemli iki faktörden biri olarak ortaya koymuştur. Zaferlerle dolu geçmişimiz de bu konuda bizi motive etmektedir. Türkiye güçlü bir ülkedir ve bulunduğu statüden daha fazlasını yapabileceği potansiyeline de sahiptir. Türkiye'nin yakın bölgesiyle geçmişe dayalı güçlü bağları bulunmakta olup, birçok komşu ülke 100 yıl öncesinde Türk'lerin hükmündeydi. Ancak bu bağlar Cumhuriyetle birlikte kopmuş olup, güçlendirilmesi durumunda Türkiye bölgesel güç konumunu pekiştirecektir.

Bu durumlar Türkiye'nin jeopolitik önemini daha da öne çıkarmaktadır (Kılınç, 2015)

Günümüzde eğitim seviyesi ve mesleği ne olursa olsun halkımız gündelik hayatta “jeopolitik” kavramını sık sık kullanır olmuştur. Ülkemizin jeopolitik konumunu ve bu konumla doğrudan ilişkili özelliklerini insanlarımızın öğreneceği yegane yer ise okullarımızdır. Okullarımızda bu konuda bilgi veren tek ders lise

dersleri içinde yer alan coğrafya dersidir. Ancak araştırmada coğrafya öğretmenleri Türkiye'nin jeopolitik önemini kavratmada coğrafya dersinin yetersiz kaldığını belirtmişlerdir.

Türkiye'nin jeopolitik önemini kavratma da coğrafya dersinin etkili olduğuna araştırmaya katılan coğrafya öğretmenlerinden 4 kişi (%33) inandığını belirtmiştir. 6 kişi (%50) ise inanmadığını belirtmiştir. 2 kişi de (%17) etkili olduğuna inanmakla birlikte yetersiz kaldığını belirtmiştir.

Coğrafya dersinin Türkiye'nin jeopolitik önemini kavratma da etkili olmadığını düşünen katılımcılar ders saatinin yetersizliğini, ders kitaplarında konuya yeterince yer verilmediğini, müfredatta konunun ele alınış şeklinin öğrencilerin ilgisini çekmekten uzak olduğunu ifade etmiştir. Fiziki coğrafya konularına fazlaca yer verilirken çalışmamızın konu içeriğinin müfredatta dağınık olarak ele alındığını ve yüzeysel değerlendirildiğini belirtmiştir.

Coğrafya dersinin kısmen etkili olduğuna inanan katılımcılar da aynı şekilde coğrafya müfredatında MEB'in Türkiye'nin jeopolitik önemine ilişkin içeriğin zenginleştirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Katılımcıların tamamı Türkiye'nin dünya üzerindeki siyasi sosyal ekonomik ve askeri açıdan önemini kavratma da coğrafya dersinin rolünün çok büyük olduğunu belirtmiştir. Hatta coğrafya dersinin eğitim sisteminde bu konuda öne çıkan tek ders olduğunu vurgulamıştır. Ancak ders kitaplarında Türkiye'nin jeopolitiği konusunda fiziki özelliklerimize gerektiği gibi bir yer verilmesine rağmen bu özelliklerin Türkiye ve dünya politikası ile ilişkisi noktasında fazla yer almadığını ifade etmişlerdir. Türkiye'nin politik hedefleri ve diğer ülkelerle siyasi ilişkilerine değinilmemesi, askeri ve sosyal özelliklerinin yeterince verilmemesi vurgulanmıştır.

Araştırmaya katılan öğretmenler Türkiye'nin gelecekteki rolünün belirlenmesinde coğrafya dersinin yönlendiriciliği konusunda hemfikirdir ve bu konuda coğrafyanın yine öne çıktığını belirtmiştir. Coğrafya dersi sayesinde

gençlerin ülkemize ait tüm coğrafi özellikleri ile birlikte öğrendikleri vurgulanmıştır. Katılımcılardan 3'ü öğrencilerin derste edindikleri bilgileri gelecekteki meslekler ve gündelik hayatlarında Türkiye'nin menfaatleri doğrultusunda kullanabilmeleri için ders kitaplarında konunun ele alınış şeklinin daha güncel bir şekilde ele alınması gerektiğini belirtmiştir.

Ülke kaynaklarının bilinçli kullanılmasında coğrafya dersinin rolü konusunda ise katılımcılar coğrafya dersinin rolünün büyük olduğunu belirtmek ile birlikte; ders kitaplarında kaynaklarımızın bulunduğu yerler yeterli olarak verilirken, hangi alanlarda kullanıldığı, hangi ülkelerin bu kaynaklarımıza ihtiyaç duyduğu ve nasıl bilinçli kullanılabileceği konusunda yüzeysel bilgilere yer verildiğini ifade etmiştir.

Katılımcıların tamamı Türkiye'nin jeopolitik önemini Coğrafya dersinde doğru aktarımına yönelik bir şekilde öğretildiğini düşünmediğini belirtmiştir. Türkiye'nin jeopolitik öneminin Coğrafya dersinde ezberci bir yaklaşımla ele alındığını ifade ederken ülkemizin fiziki ve beşeri özellikleri ayrıntılı bir şekilde verilmesine rağmen bu özelliklerin günümüz dünyasında ve gelecekte Türkiye'nin politik tutum ve hedefleriyle fazla ilişkilendirilmediğini belirtmiştir.

Araştırmaya katılan Coğrafya öğretmenleri, gençlerin Türkiye'nin jeopolitik önemini kavramış bir şuurda yetişebilmesi için bulunduğumuz coğrafyada geçmişte ve şu anda yaşanan siyasi ekonomik ve ticari olaylarla bağ kurduklarını; böylece Türkiye'nin jeopolitik önemini daha iyi kavradıklarını ifade etmiştir. Coğrafi özelliklerimizin politikamıza yansımalarını doğru analiz edebilmek için gençlerde milli bir şuur oluşturmak gerektiğini ve bu doğrultuda coğrafyamıza anlatırken vatan ve millet kavramları ile ilişkilendirdiklerini de belirtmiştir. Geçmişten itibaren Anadolu'da devletler kumuş olan bizler coğrafyamızı tarihimizle birlikte ele alırsak, yüzlerce yıl öncesinde dünya siyasetinde ve ekonomisinde yön veren güç olduğumuzu bilirse bugün konumumuzu ve gücümüzü ülkemizin menfaatleri doğrultusunda daha iyi kullanabileceğimiz ortaya koyacağı yine öğretmenler tarafından önemle belirtilmektedir.

Yaşadığımız coğrafyayı sadece dağlardan ovalardan platolardan oluşan bir toprak parçası olarak görmekten ziyade; vatan olarak benimsemek ve milli bir şuurla coğrafyamızı ele almak vurgulanmıştır. Çünkü milletlerin kaderinde yaşanan coğrafya son derece etkilidir.

Ayrıca katılımcılar Coğrafya dersinde Türkiye'nin jeopolitik öneminin doğru bir şekilde aktarılması noktasında yetersiz gördükleri noktaları da belirtmişlerdir.

Bunlar;

- Türkiye'nin jeopolitiği konusunun kitaplarda ezberci bir yaklaşımla ele alınması
- Türkiye'nin jeopolitiğini etkileyen unsurların dünya ülkeleri ile net bir şekilde kıyasla almadığından doğru analiz edilemediği
- Jeopolitik unsurlarımızdan olan tarihsel geçmiş ve askeri güç konularına hiç değinilmediği,
- Gençlerimizin lise hayatı başlayana kadar ülkemizin coğrafyası hakkında ilköğretimde hiç bilgilenmeden alt yapısız yetiştiği,
- Ders saatinin yetersiz olması,
- Jeopolitik önemi doğru aktarılabilmesi için milli şuurun gerekliliği ifade edilmiş ancak coğrafya dersinin vatan duygusu, milli şuur konularına yer vermemesi,
- Coğrafi özelliklerimizi iç ve dış politika ile ilişkilendirilmediği şeklindedir.

Araştırmaya katılan coğrafya öğretmenleri Türkiye'nin jeopolitik önemini ülkemizin geleceğine faydalı olacak şekilde aktarabilmek için önerilerde bulunmuştur.

Araştırmacılar önerilerini;

- MEB coğrafya ders kitaplarında jeopolitik önemi daha fazla yer verilmesi
- Mümkünse Türkiye'nin jeopolitiği adlı ayrı bir ders olması ve sayısal eşitağırlık gibi ayırım yapılmadan bu dersin tüm sınıflara zorunlu olması,

- Müfredatta Türkiye coğrafyasını vatan ve millet duyguları ile birlikte milli bir şuur oluşturarak ele alınması
- Türkiye'nin jeopolitik konumu konusunun iç ve dış politikayla hatta dünya siyaseti ile birlikte ele alınması,
- Liselerde sayısal alanda okuyan öğrencilere 11 ve 12. Sınıfta da coğrafya dersi verilmesi,
- Gençlere coğrafyamızı bilmek ve bu şuurda hareket etmenin bir vatandaşlık görevi olduğunu idrak ettirecek şekilde coğrafya dersinin düzenlenmesi, Eğitim sistemimizde lise öğrencilerinin, dersleri sadece üniversite giriş sınavında gelen soru sayısına göre değerlendirme alışkanlığının terkedilmesi,
- TYT ve AYT sınavlarında mutlaka Türkiye'nin jeopolitik önemi ile ilgili soruların yer alması şeklinde belirtmiştir.

Araştırmaya katılan coğrafya öğretmenleri Türkiye'nin jeopolitik öneminin kavratılması konusunda en önemli ve etkili dersin coğrafya olduğunu belirtmek ile birlikte; dersin bu konuda yukarıda açıklandığı üzere eksik kaldığı da ifade edilmiştir.

Türkiye sahip olduğu coğrafyası nedeniyle sadece bulunduğu bölgede değil, dünya siyasetinde ve ekonomisinde de önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle geleceğin yetişkin bireylerini yetiştiren liselerde gençlere gelecekte Türkiye'ye doğru yön verebilecek donanımın kazandırılması gerekmektedir. Ancak bu sayede iç ve dış tehditlere karşı güçlü ve uyanık olabilir, sahip olduğumuz kaynakları da doğru kullanmayı başarabiliriz.

Geleceğin Türkiyesini daha güçlü oluşturabilmek için geleceğin yetişkin bireylerinin hayata hazırlandığı okullarımızda Coğrafya derslerinde gençlerimize öncelikle ülkemizi her yönüyle anlatmalıdır.

5.2.ÖNERİLER

1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 2. Maddesinde ifade edilen Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ile Türk Millî Eğitiminin Temel İlkeleri esas alınarak hazırlanan Coğrafya Dersi Öğretim Programıyla öğrencilerin;

- Coğrafya biliminin temel kavram, kuram ve araştırma yöntemlerini kullanarak araştırmalar yapması ve sonucunu raporlaştırması,
- İnsan-doğa ilişkisi çerçevesinde coğrafi becerileri kazanması,
- Evrene ait temel unsurları hayatla ilişkilendirmesi,
- Doğal ve beşerî sistemlerin işleyiş ve değişimini kavraması,
- Yakın çevresinden başlayarak ülkesine ve dünyaya ait mekânsal değerleri anlama ve bu değerlere sahip çıkma bilinci geliştirmesi,
- Ekosistemin işleyişine yönelik sorumluluk bilinci kazanması,
- Doğa ve insanın uyumlu birlikteliği ve sürekliliği için mekânsal planlamanın önemini kavraması,
- Doğal ve beşerî kaynakların kullanımında “tasarruf bilinci” geliştirmesi,
- Doğal ve beşerî sistemlerin yerel ve küresel etkileşim içinde işleyişini anlamlandırması,
- Kalkınma süreçlerinin doğayla uyumlu kılınmasının önemini kavraması,
- Doğal afetler ve çevre sorunlarını değerlendirerek bunlardan korunma ve önlem alma yollarına yönelik uygulamalar geliştirmesi,
- Bölgesel ve küresel düzeyde etkin olan çevresel, kültürel, siyasi ve ekonomik örgütlerin uluslararası ilişkilerdeki rolünü kavraması,
- Coğrafi birikim ve sentez ülkesi olan Türkiye'nin bölgesel ve küresel ilişkiler açısından konum özelliklerini kavrayarak ülkesinin sahip olduğu potansiyelin bilincine varması,
- Coğrafi bilgilere sahip olmanın “vatan bilinci” kazanılmasındaki önemini kavraması,
- Türkiye'nin yeni vizyonuna uygun olarak başta Türkiye ile yakın ilişkisi bulunan bölgeler ve ülkeler olmak üzere dünyadaki gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler hakkında bilgi sahibi olması amaçlanmaktadır.

Yukarıda verilen amaçlar incelendiğinde Türkiye'nin içinde yer aldığı jeopolitik bölgelerle olan ilişkisi, Tarihsel süreçte Türkiye'nin jeopolitik konumu ve Türk kültür bölgeleri ile ülkemiz arasındaki tarihî ve kültürel bağlar ve ilişkili kazanımların 9. Sınıftan itibaren verilmesinin uygun olacağı değerlendirilebilir. Coğrafya öğretmenleri tarafından bu amaçlar verilirken sadece teorik bilgiler değil ilgili okumalar, söyleşi, konferans ve dijital meteryallerle desteklenmesi uygun olabilir.

Ayrıca; aşağıda yer alan Coğrafya dersi öğretim programlarında ünite, kazanım ve açıklamalarını incelediğimizde Coğrafya dersi öğretim programı uygulanırken her bir sınıf düzeyi için ünitelerde yer alan kazanımlara ayrılması öngörülen ders saatleri ve bunların oranlarının Türkiye'nin jeopolitik önemi ve konumunun kavratılması noktasında yetersiz olduğu bu sayıların artırılmasının uygun olacağı belirtilebilir.

Sınıf	Ünite	Kazanım sayısı	Ders saati	Oran(%)
9.	Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler	3	5	7
10.	Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler	1	4	6
11.	Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler	7	17	24
112.	Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler	11	38	27

<http://mufredat.meb.gov.tr>

Aşağıda araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda uygulamaya ve ileri araştırmalara yönelik çeşitli önerilere yer verilmeye çalışılmıştır.

5.2.1. Uygulamaya yönelik öneriler

- Lise müfredatında Türkiye'nin jeopolitik konumu adına ayrı bir ders olmalıdır.
- Lise öğrencilerinin coğrafya dersini ve diğer dersleri yüksek öğretime giriş sınavındaki soru sayısına göre değerlendirme anlayışından kurtarılması gereklidir.

- Öğrenci Seçme Merkezi'nin yaptığı tüm sınavlarda Türkiye'nin jeopolitik önemine ilişkin sorulara daha çok yer verilmelidir.
- Coğrafya dersi sadece eşit ağırlık ve sözel öğrencilerinin ilgilendiği bir ders olmaktan çıkartılmalı ve alanı ne olursa olsun bütün öğrencilerin görmek zorunda olduğu bir derse dönüştürülmelidir.
- Türkiye coğrafyasına ilişkin konular milli şuurla ele alınmalıdır.
- Türkiye'nin jeopolitiği konusu, dünya siyaseti iç ve dış politikamız ile birlikte bağlantı kurularak işlenmelidir.
- Türkiye'nin jeopolitik önemine ilişkin konular değişen dünya dengeleri doğrultusunda güncellenmelidir.
- Bu öneriler doğrultusunda MEB coğrafya ders kitapları, üniteler ve kazanımlar içerik olarak uygun şekilde düzenlenmelidir. Türkiye'nin jeopolitik önemi başlıklıkonusu sadece 12.sınıflara okutulmamalı, içeriği genişletilerek 9, 10, 11 ve 12.sınıfların tamamına yaygın hale getirilmelidir.
- Coğrafya öğretmenleri Türkiye'nin önemini gençlere aktarmadaki görevlerinin bilincinde olarak Türkiye'nin ve bulunduğu bölgenin coğrafyamızla ilişkili gündemini yakından takip etmelidir.
- Benzer araştırmalar öğrenci bazında ve farklı illerde de yapılabilir.
- Benzer çalışmalar, nitel ve nicel ölçme araçları birlikte kullanılarak tekrar yapılabilir.
- Türkiye'nin jeopolitik önemine ilişkin coğrafya ders kitapları, içerikleri ve yeterlilikleri ile ilgili de araştırma yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Atalay, İ. (2011). *Türkiye Coğrafyası ve Jeopolitiği*. İzmir: Dokuz Eylül Üniv.
- Berg, B.L. ve Lune, H. (2015). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (Çeviri Editörü: H. Aydın). Konya: Eğitim Yayınevi.
- Budak, Ö. (2006). *Türkiye'nin Dünya Ülkeleri Açısından Jeopolitik Önemi ve Avrasyadaki yeri*. Ankara: Bilge Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (13. Baskı). Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Davutoğlu, A. (2013). *Stratejik derinlik*. İstanbul: Küre Yayınları.
- İlhan, S. (2000). *Avrupa Birliğine Neden Hayır: Jeopolitik Yaklaşım*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Ulaş, B. (2011). *Jeopolitik: Türkiye'nin MillimGüvenli ve Avrupa Birliği Üyeliği Süreci*. Ankara: Başlık Yayın Grubu.
- Karaman, K. (2003). Türkiye'de Şehirleşme Olgusu ve Gecekondulu Sorunu. *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları 4*.
- Kılınç, Y.M. (2015). *21. Yüzyıl Ölçütleri Bakiminden Türkiye'nin Jeopolitik Özellikleri*, Yüksek Lisans Tezi, İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Rubin, B. (2015) *Günümüzde Türkiye'nin Dış Politikası*. Derleyenler: ve Kemal Kirişçi, Türkiye'nin uluslararası alanda değişen rolü,
- Özey, R. (2012) *Türkiye Coğrafyası ve Jeopolitiği*. İstanbul:Aktif Yayınevi
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (8.Baskı) Ankara: Seçkin Yayınevi.

e-kaynakça

- <http://cografyahocam.com/turkiyenin-jeopolitik-konumu/>(15.09.2018/ 16.10)
- <http://cografyahocam.com/turkiyenin-jeopolitik-konumu/>(15.09.2018/ 16.10)
- <https://www.gumruktv.com.tr/>(15.09.2018/ 16.10)
- <http://cografyahocam.com/turkiyenin-jeopolitik-konumu/>(15.09.2018/ 16.10)
- <http://www.kultur.gov.tr/>(18.09.2018/ 14.10)
- <https://www.gumruktv.com.tr/>(18.09.2018/ 14.10)
- www.larendem.com/cografya/turkiyenin-kara-ve-deniz-sinir-uzunluklari.html(18.09.2018/ 14.10)
- www.dw.com/tr/d%C3%BCnyada-savunma-harcamalar%C4%B1-2-trilyon-dolaraya-yakla%C5%9Ft%C4%B1/a-43611673 (18.09.2018/ 14.10)
- <http://mufredat.meb.gov.tr> (18.09.2018/ 14.10)

EKLER**Ek-1:** Öğretmen Görüşme Formu**Ek-2:** Araştırma İzni**Ek-3:** Özgeçmiş

Ek-1: Görüşme Formu**GÖRÜŞME FORMU**

Türkiye'nin jeopolitik önemini kavratmada coğrafya dersinin etkisinin öğretmen görüşleri ile değerlendirilmesi amacıyla planlanan araştırmada sizin de görüşlerinizden faydalanmak istiyorum.

Sorulara vereceğiniz yanıtların açık ve anlaşılır olması, araştırma için önem taşıdığından, sorularla ilgili anlaşılmayan bir nokta varsa lütfen açıklama yapılmasını isteyiniz.

Görüşme sırasında vereceğiniz yanıtlar sadece araştırma amacıyla kullanılacak olup herhangi bir kurum ya da kişilerle paylaşılmayacaktır. Araştırmada isminiz asla kullanılmayacaktır. Bunun yerine sizler için belirlenen kod isimler kullanılacaktır. İstedığınız takdirde görüşmenin herhangi bir bölümünde çalışmadan ayrılabilirsiniz.

Bu görüşmenin yaklaşık 15 dakika süreceğini tahmin ediyorum. İzin verirseniz sorulara başlamak istiyorum.

Nefise ŞANLI

Coğrafya Öğretmeni Kişisel Bilgileri

1. Okul Türü: ( ) Devlet lisesi ( ) Özel lise
2. Cinsiyetiniz:
3. Yaşınız:
4. Mesleki Kıdeminiz:
5. En Son Mezun Olduğunuz Eğitim Kurumu ve Programı:

Görüşme Soruları

1. Coğrafya dersinin Türkiye'nin jeopolitik öneminin kavratılmasında etkili olduğuna inanıyormusunuz, açıklayınız?
2. Türkiye'nin dünya üzerindeki siyasi, sosyal, ekonomik ve askeri açıdan önemini kavratmada coğrafya dersinin rolü sizce nedir? açıklayınız?
3. Türkiye'nin gelecekteki rolünün belirlenmesinde coğrafya dersinin yönlendirici olduğunu düşünüyorsunuz, nasıl? açıklayınız?
4. Ülke kaynaklarının bilinçli kullanılmasında coğrafya dersinin katkısı nedir, açıklayınız?
5. Coğrafya dersinde ülkemizin jeopolitik öneminin doğru aktarılmasına katkı sağlayacak şekilde öğretildiğine inanıyormusunuz, nasıl? açıklayınız?
6. Gençlerin ülkemizin jeopolitik önemini kavramış bir şuurda yetişmesinde coğrafya dersinde nelere dikkat ediyorsunuz, açıklayınız?
7. Türkiye'nin jeopolitik önemini belirtmede coğrafya dersinde yetersiz gördüğünüz noktalar var mı, varsa açıklayınız?
8. Türkiye'nin jeopolitik konumunu ve bu konumun önemini genç nesillere daha iyi kavratmak adına coğrafya dersinde olması gerektiğini düşündüğünüz önerileriniz nelerdir, açıklayınız?

Ek-2: Araştırma İzni

T.C.
KONYA VALİLİĞİ
İİ Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 83688308-605.99-E.2535988
Konu: Araştırma İzni (Nefise ŞANLI)

06.02.2018

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : 02/02/2018 tarihli ve 48178250-300-E.1744 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Ana Bilim Dalı Coğrafya Eğitimi Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Nefise ŞANLI'nın "Türkiye'nin Jeopolitik Önemi Kavratmada Coğrafya Dersinin Etkisinin Öğretmen Görüşleri İle Değerlendirilmesi" konulu araştırmasını uygulama talebi incelenmiştir.

Araştırmanın; Meram ve Selçuklu ilçelerinde bulunan aşağıda isimleri yazılı resmî ve özel ortaöğretim kurumlarında görevli coğrafya öğretmenlerine eğitim öğretimi aksatmamak kaydıyla uygulanmasında sakınca görülmemektedir. Araştırmacı, Müdürlüğümüze bağlı eğitim kurumlarındaki çalışmalarını 2017-2018 eğitim öğretim yılı içerisinde tamamlamak zorundadır. Araştırma kapsamında yürütülecek çalışmalar 2017-2018 eğitim öğretim yılında tamamlanmaması durumunda Müdürlüğümüzden tekrar izin alınması gerekmektedir.

Araştırmada Müdürlüğümüz tarafından onaylanarak gönderilen veri toplama araçları kullanılacak olup, araştırma sonucunun CD ortamında iki nüsha olarak Müdürlüğümüze gönderilmesi gerekmektedir.

Bilgilerinizi ve adı geçene tebliğini arz ederim.

Servet ALTUNTAŞ
İİ Millî Eğitim Müdür V.

Ek: Anket Formu (1 sayfa)

ARAŞTIRMA YAPILACAK OKULLARIN LİSTESİ:

- 1-Meram Anadolu Lisesi
- 2-Meram Mehmet Münnevver Kurban Anadolu Lisesi
- 3-Meram Zeki Özdemir Anadolu Lisesi
- 4-Selçuklu Anadolu Lisesi
- 5-Selçuklu Mesleki Teknik Anadolu Lisesi
- 6-Selçuklu Mahmut Sami Ramazanoğlu Anadolu İmam Hatip Lisesi
- 7-Selçuklu Form Kampüs Anadolu Lisesi
- 8-Özel Selçuklu Sınav Temel Lisesi
- 9-Selçuklu Özel Konya Şehir Koleji

Güvenli Elektronik
Aşılma Anı
07.02.2018

Akçeşme Mah.Garaj Cad. No: 4 Karatay/KONYA
Elektronik Ağ: <http://konya.meb.gov.tr>
e-posta: istatistik42@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için : Abdurrahman KAYNAK - Şef
Ali Naci IŞIK VHKİ
Tel: (0 332) 353 30 50 - Faks : (0 332) 351 59 40

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden ec10-178b-3b84-bf63-561d kodu ile teyit edilebilir.

Ek-3: Özgeçmiş

T.C.

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü Özgeçmiş

Adı Soyadı:	NEFİSE ŞANLI
Doğum Yeri:	AKSARAY
Doğum Tarihi:	30.04.1970
Medeni Durumu:	BEKAR

Öğrenim Durumu

Derece	Okulun Adı	Yer	Yıl
Lisans	SELÇUK ÜNV. EĞİTİM FAK. COĞRAFYA BÖL.	KONYA	1995
Yüksek Lisans	NECMETTİN ERBAKAN ÜNV. EĞİTİM BİLİMLERİ EST. COĞRAFYA EĞİTİMİ	KONYA	2016- DEVAM EDİYOR
İş Deneyimi:	ÖZEL OKUL 18 YIL		
Mail adresi:	nefisebahar777@gmail.com		
Tel:	05300415112		